

Ettevõtlus- ja infotehnoloogiainistri määruse „Ettevõtte arenguprogrammi toetus“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Määruse „Ettevõtte arenguprogrammi toetus“ eelnõu (edaspidi *eelnõu*) kehtestatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitikate rakendamise seaduse (edaspidi *ÜSS2021_2027*) § 10 lõike 2 alusel.

Eelnõu aitab saavutada „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021–2027“ (edaspidi *rakenduskava*) poliitikaeesmärgi 1 „Nutikam Eesti” erieesmärgi (a)(i) „Teadus- ja innovatsioonivõime ning kõrgetasemeliste tehnoloogiate kasutuselevõtu arendamine ja suurendamine“ meetme 21.1.1.1 „Ettevõtete TAI-mahukuse ja teadmussiirde võimekuse suurendamine” sekkumise 21.1.1.13 „Ettevõtja arenguprogramm (sh Ettevõtte arenguprogramm, Ettevõtja tootearendusprogramm, Tugi- ja arenduskeskuste toetus)“ eesmärgi. Määrus kehtestab sekkumise alategevuse „Ettevõtte arenguprogramm“ (edaspidi *meede*) toetuse andmise ja kasutamise tingimused ja korra. Eelnõu eesmärk on aidata ambitsioonikatel tegutsevate ettevõtjatel muuta strateegilise planeerimise toel ärimudeleid ja -suundi ning seekaudu tõsta oma rahvusvahelist konkurentsivõimet.

Eelnõu on otseselt seotud ja panustab:

- riigi eelarvestrateegia tulemusvaldkonna „Teadus- ja arendustegevus ja ettevõtlus“ programmi „Ettevõtluskeskkond“ meetme „tehnoloogia- ja arendusmahukate investeeringute tegemise stimuleerimine“ tegevuste „Ettevõtete innovatsiooni-, digi- ja rohepöörde soodustamine“ elluviimisele;
- Eesti teadus-, arendustegevuse, innovatsiooni ja ettevõtluse arengukava¹ (edaspidi *TAIE*) üldeesmärgi „Eesti teadus, arendustegevus, innovatsioon ja ettevõtlus suurendavad koostoimes Eesti ühiskonna heaolu ja majanduse tootlikkust, pakkudes konkurentsivõimelisi ja kestlikke lahendusi Eesti ja maailma arenguvajadustele“ ja suuna „ettevõtluskeskkond“ alaeesmärgi „Eesti ettevõtluskeskkond soodustab ettevõtlikkust ning teadmumahu ka ettevõtluse teket ja kasvu, kõrgema lisandväärtusega toodete ja teenuste loomist ja eksporti ning investeeringuid kõigis Eesti piirkondades“ saavutamisse. Arvestades, et investeeringud teadus- ja arendustegevustesse (edaspidi *TA tegevus*) on käesolevas eelnõus toetatav tegevus, kuid mitte toetuse taotlemise eelduseks, siis panustab eelnõu kaudselt ka TAIE suuna „teadmussiire“ alaeesmärgi „Eesti areng tugineb teadmuspõhistele ja innovaatilistele lahendustele“ ja tabeli 1 punktides 4–6 esitatud mõõdikute sihttasemetete saavutamisele.

Tabel 1. TAIE mõõdikud, millesse eelnõu alusel toetuse andmine otseselt või kaudselt panustab

TAIE mõõdik	Sihttase aastal 2035	Viimane teadaolev tase ja aasta
1. Eesti tööjõu tootlikkus ELi keskmisest	110%	82,8% (2022)
2. Kaupade ja teenuste eksport	43 miljardit eurot	19 miljardit eurot (2020)

¹ <https://www.hm.ee/korgharidus-ja-teadus/teadus-ja-arendustegevus/taie-arengukava-2021-2035>

3. Väljaspool Harjumaad loodud SKT elaniku kohta EL-27 keskmisest	59%	60,7% (2021)
4. Erasektori TA kulutuste tase SKT-st	2%	0,98% (2020)
5. Ettevõtete investeeringud mittemateriaalsesse põhivarasse osakaaluna SKP-st	6%	2,7% (760 miljonit) (2019)
6. Teadlaste ja inseneride arv ettevõtlussektoris ja kasumitaotluseta erasektoris	4,53 (arv 1000 elaniku kohta)	1,47 (2019)

Allikas: TAIE

Meetme abil toetatakse ettevõtja pikaajalise strateegilise tegevuskava elluviimisele suunatud projekte, mis panustavad nutika spetsialiseerimise fookusvaldkondade eesmärkidesse. Nutika spetsialiseerumise valdkonnad on:

- 1) digilahendused igas eluvaldkonnas;
- 2) tervisetehnoloogiad ja -teenused;
- 3) kohalike ressursside väärdamine;
- 4) nutikad ja kestlikud energialahendused.

Meetme tegevused aitavad saavutada riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ (edaspidi „Eesti 2035“) sihti „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ ja selle alamsihti „Eesti majandus on uuendusmeelne ja teadmispõhine“. Määrusega kavandatud meetme panus „Eesti 2035“ sihtidesse ning kooskõla Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 (edaspidi *ühissätete määrus*) artikliga 9 on esitatud seletuskirja lisa 1. Põhiõiguste harta ja puuetega inimeste õiguste konventsiooniga arvestamise kontrollleht on lisa 2 ja riskihindamise tabel lisa 3.

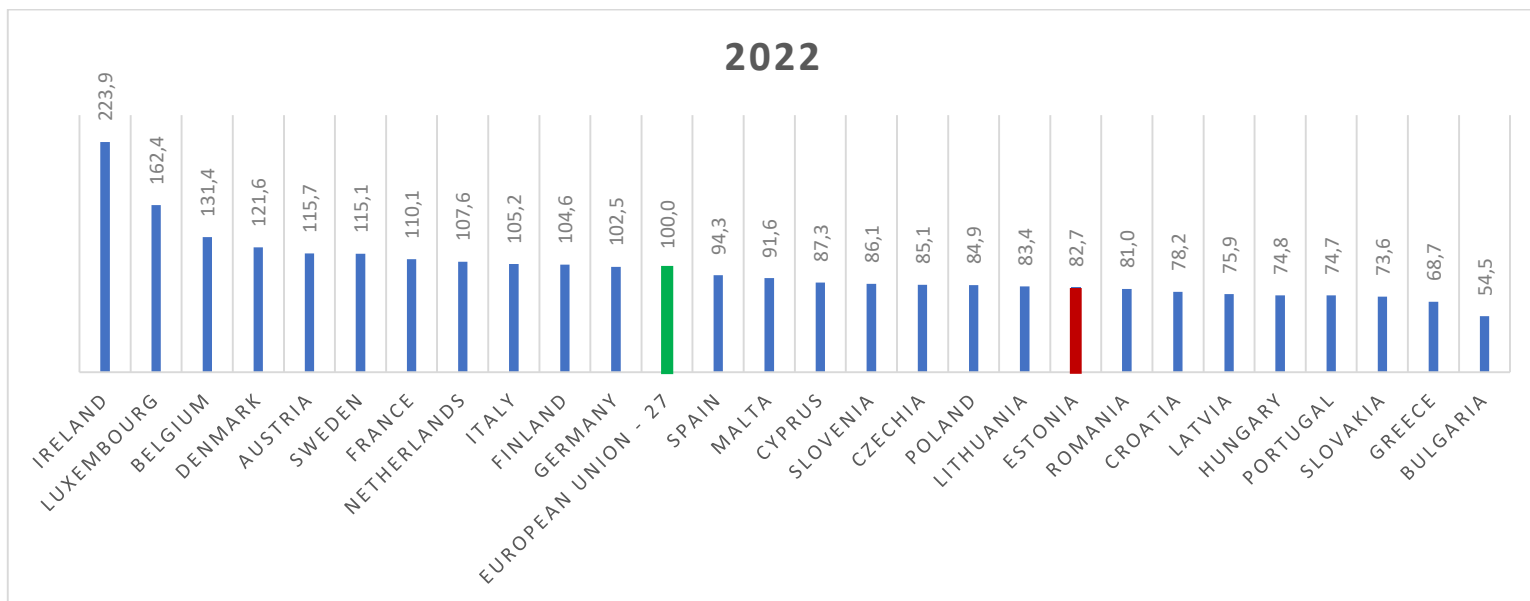
Eelnõuga sätestatakse toetuse tingimused ja menetlusnormid ning toetuse taotleja, toetuse saaja ning Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse (edaspidi *rakendusüksus*) õigused ning kohustused.

Meetme Euroopa Liidu toetuse eelarve on 27 968 000 eurot. Toetust taotletakse jooksvalt.

TAIE üldeesmärk on Eesti ühiskonna heaolu ja majanduse tootlikkuse suurendamine, pakkudes konkurentsivõimelisi ja kestlikke lahendusi Eesti ja maailma arenguvajaduste saavutamiseks. Üks neljast indikaatorist, mida kasutakse TAIE üldeesmärgi mõõtmiseks, on Eesti ettevõtjate nominaalne tööjõutootlikkus, mida arvutatakse Euroopa Liidu keskmisest tööjõutootlikkusest. Nimetatud mõõdiku sihttase, mida soovitakse aastaks 2035 saavutada, on Eesti ettevõtjate keskmine majanduslik lisandväärtuse kasv 110%ni Euroopa Liidu keskmisest majanduslikust lisandväärtusest.

Teisisõnu peavad Eesti ettevõtjad aastal 2035 looma keskmiselt lisandväärtust 110%, võrreldes EL-i ettevõtjatega. Võttes aluseks 2022. aasta andmed (joonis 1), peab Eesti ettevõtjate lisandväärtus kasvama 25%. Seda tingimusel, et teiste, praegu Eestist eespool olevate riikide lisandväärtus ei kasva.

Joonis 1. Euroopa Liidu riikide lisandväärtus töötaja kohta aastal 2022

Allikas: Eurostat

Eelnimetatud eesmärgi täitmine nõuab Eesti ettevõtjate tootlikkuse kasvu. Eelnõu ja ettevõtte arenguprogrammi tähenduses vaadeldakse ettevõtjate tegevust töajõu tootlikkuse seisukohalt. Töajõu tootlikkus võrdub lisandväärtusega ühe töajõuühiku² kohta.

Lisandväärtust saab ettevõtja vaates lahti seletada kui müügitulu, millest on maha arvestatud kulud sisenditele. Teisisõnu peab ettevõtja teenima võimalikult suurt müügitulu võimalikult väikese sisendkuluga.

Tavapäraselt arvestatakse sisendkulude hulka töötajatele makstud palgad koos maksudega, ostetud tooraine ja materjalid, toote tootmiseks või teenuse pakkumiseks vajalikud teenused, jms. Ettevõtjate sisendkulud võib jaotada ettevõtja tegevuste ja otsustega mõjutatavateks kuludeks ja sellisteks, mida ettevõtja ise muuta ei saa.

Ettevõtjal on müügitulu kasvatamiseks kaks peamist võimalust: a) kasvatada olemasolevate toodete ja teenuste müügimahtu või b) müüa tooteid ja teenuseid kõrgema hinnaga. Siinkohal aga toome esile, et arvestades Eesti väiksust, sealhulgas lõpptarbivate ja tarnepartnerite piiratud hulka, piiratud kättesaadavat töajõudu, geograafilist kaugusest suurematest turgudest, siis on lõpptoodete ja teenuste mahu hüppeline kasvatamine ettevõtjatele keeruline ega too kaasa loodetud majanduslikku kasu. Eesti kui väikeriigi ettevõtjate võimalus rahvusvahelises konkurentsisis on pakkuda kõrgema lisandväärtusega tooteid, rakendades kiireid ja paindlikke tootmis- ja tarneprotsesse, leides ja vallutades uusi sihtturge, kasutades sealsete klientideni jõudmiseks uusi ja nutikaid müügi- ja turunduskanaleid.

Hüppeline lisandväärtuse kasvatamine on valdavalt ettevõtjapõhine ja seotud ettevõtja erinevate tegevuste uuendamise ja kõrgemale tasemele viimisega. Tavapäraselt muutub ettevõtja ärimudel või lisandub uus ja edaspidi ettevõtja tegevustes domineeriv ärisuund. Ettevõtja peamised tegevussuunad ja põhifunktsioonid, mida ärimudeli muutmisel üle vaadatakse ja edasi arendatakse, on: tooted ja teenused, toodete tootmiseks või teenuste

² Lisandväärtus töötunni kohta või lisandväärtus töötaja kohta.

pakkumiseks vajalikud protsessid ja seadmed, toodete ja teenuste müük ja turundus ning tegevuste elluviimiseks vajalik personal.

Uue ärimudeli või ärisuuna väljatöötamine ja rakendamine algab ettevõtja ambitsioonist ja valmisolekust võtta tuleviku äriedu nimel riske, investeerida ja teha ettevõtja praeguses äris muudatusi. Peale ambitsiooni ja muutusteks valmisoleku on vaja teadmist, millised muudatused aitavad saavutada parimaid tulemusi ja mil moel need ellu viia. Kolmanda olulise eeldusena vajavad ettevõtjad uue ärimudeli või -suuna juurutamiseks ressursse, milleks on muu hulgas investeeringuraha, muudatusi elluviivad inimesed ning aeg, mida muudatuste ettevalmistamine ja elluviimine lisaks ettevõtja igapäeva tegevuste elluviimisele nõuab.

Uus ärimudel- või suund, mis ettevõtja tegevust pikaajaliselt mõjutab põhineb, kas ettevõtja uutel või oluliselt täiustatud kõrgema lisandväärtusega toodetel, teenustel või tehnoloogiatel, mida suudetakse efektiivsemalt ja tulutoovamalt toota või teenusena pakkuda ning uutele turgudele uuenduslike turundusstrateegiatega abil müüa. Rõhutame, et ettevõtja lisandväärtuse kasv nõuab mitmesuguste tegevuste koosmõju. Näiteks töötab ettevõtja välja küll uue ja kõrgtehnoloogilise toote või teenuse, aga mittetoimiva tootmisprotsessi või teenuse pakkumise protsessi või turundus- ja müügi protsessi tõttu jäävad selle toote või teenusega seotud majandustulemused saavutamata ja ettevõtja lisandväärtus ei kasva.

Eeltoodust lähtudes tuleb ettevõtjal lisandväärtuse hüppeliseks kasvatamiseks ellu viia erinevate tegevuste ja protsesside suuremahulisi arendustegevusi, mis võivad toimuda nii lineaarselt kui ka paralleelselt. Näiteks uue toote või teenuse arendamise lõppfaasis algavad turundustegevused ning tootmise ja müügi planeerimine. Sealjuures on erinevad tegevused üksteisega seotud ja neist ühe tegevuse tulemus mõjutab muude tegevuste sisu, ajakava ja eelarvet.

Kõik eelloetletud eesmärgid ja tegevused nende eesmärkide saavutamiseks nõuavad samaaegselt tegevuste planeerimist, nii ühekaupa kui ka tervikuna. Erinevate tegevuste, mis üksteist mõjutavad ja mis võivad kulgeda nii paralleelselt kui ka järjestikku, tervikuks kokkusidumine ja nende elluviimiseks vajamineva ressursi planeerimine nõuab esmalt strateegilist arusaama, millist muutust soovitakse ellu kutsuda – teisisõnu, täpse lõppeesmärgi sõnastamist. Järgmise sammuna tuleb lõppeesmärgi täitmiseks koostada pikemaajaline ja kõiki tegevusi hõlmav plaan.

Strateegiliseks planeerimiseks nimetatakse protsessi, mille käigus määratakse sidusa tervikuna tulemusvaldkondade eesmärgid, ressursid, sealhulgas kapitali ja inimeste jaotamisel, tegevused ning seiratakse tulemusi³. Strateegilise planeerimise abil koostatakse kõiki tegevusi hõlmav pikaajaline plaan, mis tööriistana aitab nii tegevusi, nende elluviimiseks vajaminevat ressurssi planeerida kui ka hiljem tegevusi ellu viia ja tulemusi hinnata, tehes seda nii tegevuste kaupa kui ka tervikut silmas pidades. Strateegiline plaan tehakse ja eesmärgid seatakse valdavalt kolmeks kuni viieks aastaks. Sealjuures on oluline strateegiline plaan koostada moel, mis võimaldab tegevuste elluviimist hinnata ning vajadusel plaani elluviimise jooksul tegevusi muuta ja ümber kujundada.

---

³ Rahandusministeerium. Käsiraamat: strateegiline planeerimine ja finantsjuhtimine.

Eesti ettevõtlusmaastikku kirjeldavad valdkondlikud uuringud⁴⁵ on Eesti ettevõtete peamiste kitsaskohtadena, mis takistavad ettevõtjate arengut ja kõrgema lisandväärtuse saavutamist, esile toonud pikaajalise strateegilise planeerimise puudumise. See on üks kitsaskohti, miks Eesti ettevõtjate lisandväärtus on Euroopa Liidu keskmisest väiksem ja miks Eesti ettevõtjate tehtud arendustegevused jäävad täismahus rakendamata ja pahatihti ei jõua soovitud majandustulemusteni.

MKM koostöös Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutusega tellis 2022. aastal uuringu⁶ ülesandega analüüsida ettevõtja pikaajaliste ja terviklike arendustegevuste elluviimise vajadust, planeerimisel esinevad takistusi ning töötada välja lahendused, mis aitaksid ettevõtjatel neid kitsaskohti ületada. Uuringu tegi Civitta Eesti AS. Uuring tõi Eesti ettevõtjate strateegilise planeerimisega seotud peamiste kitsaskohtadena esile järgmised:

1. ettevõtte juhtide vähene ambitsioonikus;
2. ettevõtjate strateegilise planeerimise alaste teadmiste ja võimekuse puudumine.

Ettevõtte juhtide ja omanike vähene ambitsioonikus. Ettevõtte juhtide ja omanike vähene ambitsioonikus ehk tahe teha muutusi, investeerides selleks aega ja raha, on üks ettevõtete peamisi arengutakistusi. Ambitsioonikad juhid ja omanikud ning nende ettevõtted on tavapäraselt teerajajad, kes loovad ja juhivad väärtusahelaid ja kellel seeläbi on suurem lisandväärtus.

Ettevõtjate strateegilise planeerimise alaste teadmiste ja võimekuse puudumine. Ühelt poolt ei ole ettevõtjatel teadmisi ja kogemusi, kuidas planeerida pikaajalist arendustegevust, mis haarab ettevõtte eri tegevusi ja töötajaid, ning ette valmistada selle elluviimist. Teisalt puudub ettevõtjatel aeg ja raha pikaajaliste ja suuremahuliste muutuste elluviimiseks. Ettevõtete, eriti väike- ja mikroettevõtete juhid on tihtilugu hõivatud kiirete igapäevaste tegevuste elluviimisega.

Ettevõtte arenguprogramm on ettevõtjat tema planeerimis- ja juhtimisotsuste tegemisel toetav ja ettevõtja eripärasid arvestav mudel, mis põhineb ettevõtja pikaajalise (keskmiselt 3–5 aastat) strateegilise plaani – arenguplaani – ettevalmistamisel ja elluviimisel.

Ettevõtte arenguprogramm annab ettevõtjale nii tööriistad kui ka pakub suunavat abi tema ettevõtte arendamiseks ning senisest keerukamale toimimismudelile üleviimiseks. Rakendusüksuse kliendihaldur toetab ja abistab ettevõtjat ettevõtte arenguplaani ettevalmistamisel ja elluviimisel kogu arenguprogrammi jooksul, aidates leida, valida ja vahendada ettevõtja vajadusest ja võimekusest lähtuvaid sobivaid lahendusi, tööriistu ja partnereid.

Ettevõtte arenguprogramm koosneb neljast järgmisest etapist:

- I etapp – ettevõtja ambitsiooni ja võimekuse väljaselgitamine;
- II etapp – arenguplaani ettevalmistamine ja väljatöötamine;
- III etapp – arenguplaani elluviimine;

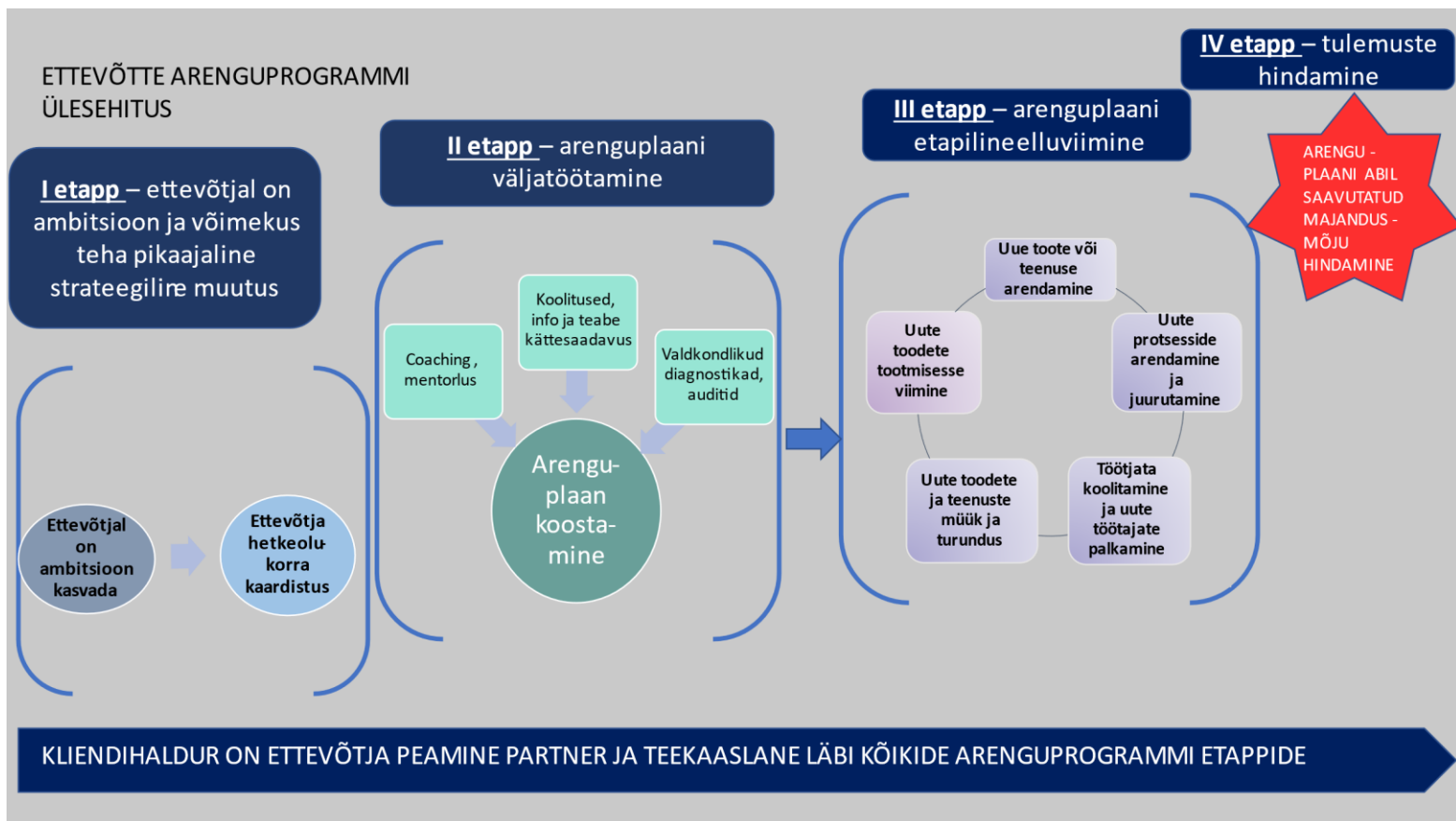
⁴ Varblane, U., Varblane, U., Pulk, K., Vissak, T., Lukason, O. (2020). Nutikate välisinvesteeringute uuring: Eestis tegutseva välisosalusega ettevõtete analüüs, et selgitada välja uute välisinvesteeringute maandamise fookus ja kriteeriumid. Tartu: Tartu Ülikooli majandusteaduskond, 2020.

⁵ Espenberg, S., Nõmmela, K., Karo, E., Juuse, E., Lees, K., Sepp, V., Vahaste-Pruul, S., Romanainen, J. (2018). Kasvualade edenemise uuring. Tartu Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool ja Technopolis Group Eesti OÜ.

⁶ Rokk, R- M., Parts, R., Treial, A., Ettevõtete strateegilisel planeerimisel põhineva rahvusvahelise konkurentsivõime suurendamine Eestis

- IV etapp – arenguplaani tulemusel saavutataud majandustulemuste hindamine.

Joonis 2. Ettevõtte arenguprogrammi ülesehitus

I etapp – ettevõtja ambitsiooni ja võimekuse väljaselgitamine, et teha ettevõttes strateegiline muutus.

Ettevõtte arenguprogrammi sihtrühmaks on:

- a) ettevõtjad, kes soovivad välja töötada ja kasutusse võtta uue ärimudeli või -suuna ning kes pöörduvad toe saamiseks rakendusüksusesse, või
- b) kliendihalduri proaktiivse eeltöö tulemusel leitud ettevõtjad, kellel on vajadus ja võimekus teha oma ettevõttes strateegilisi uuendusi.

Ettevõtte arenguprogrammi I etapis tutvustab ettevõtja kliendihaldurile, millist strateegilist muudatust ta oma ettevõttes teha soovib, sealhulgas, milliseid tulemusi, millal ja millist ressursi kaasates ta soovib saavutada. Juhul kui soovitud strateegiline muudatus ja sellega seotud oodatavad tulemused ning kaasatav ressurss vastavad arenguprogrammi nõuetele, siis viib kliendihaldur koostöös ettevõtjaga läbi ettevõtte hetkeolukorra kaardistuse. Ettevõtja hetkeolukorra kaardistusega analüüsitakse ja antakse hinnang kõikidele ettevõtte olulisematele tegevustele ja protsessidele, muu hulgas ettevõtte toodetele ja tooteportfellile, tootmiskorraldus- ja tarneprotsessile, turundus- ja müügiprotsessile ning neid kõiki toetavale personaliprotsessile. Ettevõtja hetkeolukorra kaardistus viiakse läbi diagnostilise kaardistumudeli abil.

Kaardistuse tulemusel saadud ülevaadet ettevõtte hetkeolukorrast võrreldakse ettevõtja kirjeldatud strateegilise eesmärgiga. Kui ettevõtte kaardistuse tulemusel selgub, et ettevõtjal on olemas soov, vajadus ja piisavad eeldused viia muudatused oma ettevõttes ellu, siis liigub ettevõtja arenguprogrammi järgmisesse – arenguplaani –väljatöötamise etappi.

Samas, kui ettevõtjal on olemas küll piisav ambitsioon, aga olemasolevad eeldused pole soovitud muudatuseks piisavad, siis püüab rakendusüksuse kliendihaldur ettevõtjat toetada, leides rakendusüksuse ning teiste turul olevate teenuste ja toetusmeetmete hulgast sobivaid lahendusi, mille kaasabil puudujäävat osa järele aidata. Ettevõtjal on võimalus pärast vajalike eelduste loomist ettevõtte arenguprogrammiga uuesti liituda.

II etapp – arenguplaani väljatöötamine.

Ettevõtte arenguprogrammi II etapis koostab ettevõtja oma soovitud muudatuste tegemiseks vajaliku tervikliku tegevuskava – arenguplaani.

Olemuselt on arenguplaan ettevõtja strateegiliste muudatuste tegevuskava, kus on esitatud: ettevõtja pea- ehk strateegiline eesmärk,

- a) üksiktegevuste lühikirjeldused koos oodatavate tulemustega,
- b) tegevuste rahaline maht ja nende rahastamise allikas,
- c) tegevuste elluviimise tähtaeg ning
- d) üksiktegevuste seos teiste arenguplaani tegevustega.

Vormilt on ettevõtja arenguplaan etapiline tegevuskava, kus iga etapi lõpus hindab ettevõtja koos kliendihalduriga antud etapis ellu viidud tegevusi ja saavutatud tulemusi võrreldes planeerituga. Kui saavutatud tulemused erinevad esialgu planeeritust, näiteks arendustegevuse käigus selgus, et arendustegevuse tulemuse juurutamine nõuab lisaäga või -tegevusi, mida arenguplaanis ei olnud või vastupidi, arendustegevuse tulemusel selgub, et kõiki esialgu plaanitud tegevusi ei ole tarvis ellu viia, saab ettevõtja oma arenguplaani muuta.

Ettevõtjat toetab arenguplaani koostamisel rakendusüksuse kliendihaldur, kes vajaduse korral abistab ettevõtjat arenguplaani koostamist hõlbustavate tugiteenuste leidmisel ja kasutamisel. Kliendihaldur aitab ettevõtjal leida talle sobiva tööriistakasti, sealhulgas tutvustab kliendihaldur kliendi vajadustele vastavaid mitmesuguseid toetusmeetmeid ja -instrumente ning eraturul olevaid teenuseid. Näiteks hõlbustab arenguplaani koostamist ettevõtteväliste ja rahvusvahelise kogemusega nõustajate ehk *coach*'ide ja mentorite kaasamine. Kui ettevõtte hetkeolukorra kaardistusel selgub ettevõtte protsessides või põhitegevustes mõni kitsaskoht või arenguvõimalus, mille kohta on lisaks vaja süvitsiminevat teadmist, võiks ettevõtja võimalusel tellida valdkondlikke diagnostikaid, sealhulgas tootmiskoralduse, tooteportfelli ja kindla toote tehnoloogilist diagnostikat, või osaleda koolitus- ja nõustamisprogrammides.

Teise etapi lõpuks valmib ettevõtja koostatud pikaajaline strateegiline arenguplaan.

III etapp – arenguplaani elluviimine

Rakendusüksuse kliendihaldur jälgib ja toetab ettevõtja arenguplaani elluviimist, sealhulgas nõustab jooksvates küsimustes. Kuna arenguplaan on pikajaline arendustegevuse kava, annab arenguplaani etappideks jaotamine võimaluse iga etapi lõpus hinnata arenguplaanis märgitud tegevusi saavutatud tulemuste ja hetkeolukorraga ning vajadusel neid muuta või korrigeerida. Sellest lähtudes hindavad ettevõtja ja kliendihaldur iga arenguplaani etapi lõpus arenguplaani ja tegevuste tulemusi ning vajadusel muudetakse arenguplaani, sealhulgas tegevusi, nende mahtu, elluviimise aega ja elluviimiseks vajalikku ressursi. Samas säilib ettevõtja arenguplaanile seatud strateegiline eesmärk. Lisaks hindavad ettevõtja ja kliendihaldur

eelnevalt kokkulepitud tähtaegadel, näiteks kord aastas, aastaintervjuu vormis ettevõtja üldist seisuga ja muid arenguvajadusi.

IV etapp – arenguplaani tulemusel saavutatud majandustulemuste hindamine

Ettevõtte arenguprogrammi IV etapp on programmi toel saavutatud majandustulemuste hindamine. Majandustulemusi hinnatakse kaks aasta pärast ettevõtte arenguplaani lõppemist. Kuna ettevõtte arenguplaan on ettevõtja individuaalne arendustegevuste kava, hinnatakse ettevõtja müügitulu ja lisandväärtuse kasvu, võrreldes sama tegevusala ettevõtjate müügitulu ja lisandväärtuse kasvuga. Teisisõnu peab ettevõtja lisandväärtuse ja müügitulu kasv olema suurem kui sama tegevusala vastavad keskmine kasv. Kasvu eesmärgid arvutatakse aastase liitkasvumäära alusel. Tulemuste arvutamisel võetakse baasaastaks arenguplaanile eelnev majandusaasta. Ettevõtte lisandväärtuse ja müügitulu kasvu arvutamine algab arenguplaani kolmandast aastast ja lõpeb kaks aastat pärast arenguplaani lõppemist. Seega, mida lühema perioodiga suudab ettevõtja oma arendustegevused ellu viia, seda väiksem on ettevõtja arenguplaani lisandväärtuse ja müügitulu kasvu eesmärk.

Ettevõtja müügitulu ja ekspordi kasvu arvutamismetoodika koos selgitavate näidetega on esitatud seletuskirjas eelnõu § 6 selgitavas osas.

Ettevõtte arenguprogramm 2015-2022 kokkuvõte

Ettevõtte arenguprogrammi 2015–2022 sihtrühmaks oli Eestis tegutsev ambitsioonikas ja ambitsiooni realiseerimiseks ressursse omav ettevõtja, kes strateegilise planeerimise toel kasvatab võrreldes teiste sama sektori ettevõtjatega hüppeliselt oma majandustulemusi.

Täpsemalt oli ettevõtte arenguprogrammi sihtrühmaks sõnastatud Eesti äriregistrisse kantud **kaheksa või enama töötajaga** äriühing, mis on **tegutsenud vähemalt kolm aastat** ning mis: 1) **on teeninud** arenguplaani elluviimisele eelneval majandusaastal **ekspordi müügitulu** või 2) **on kasvatanud** arenguplaani elluviimisele eelneva **viimase kolme majandusaasta jooksul müügi käivet igal majandusaastal keskmiselt 10%**. Lisaks oli arenguprogramm suunatud tööstusettevõtetele (EMTAK jaod B, C, D, E) ja ettevõtetele, kelle arenguplaani tegevused panustasid nutika spetsialiseerumise kasvualade⁷ eesmärkide täitmisesse.

Programmis osalevale ettevõtjale seati eesmärgiks kasvatada arenguplaani kolmandast aastast alates kuni kaks majandusaastat pärast arenguplaani lõppemist: 1) oma müügitulu aastas keskmiselt 10% võrra rohkem kui vastava sektori müügitulu; 2) oma lisandväärtust töötaja kohta aastas keskmiselt 10% võrra rohkem, kui vastava sektori keskmine lisandväärtus töötaja kohta.

Ettevõtte arenguprogrammi 2015–2022 sihtrühmas oli 2757 ettevõtjat.

Ettevõtte arenguprogrammis 2015–2022 osales kokku 209 ettevõtjat.

Tabel 2. Ettevõtte arenguprogrammis osalenud ettevõtete valdkondlik jaotus

EMTAK tegevusala	Ettevõtjate arv
08 Muu kaevandamine	2
10 Toiduainete tootmine	8

⁷ Nutika spetsialiseerumise kasvualad on info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamine horisontaalselt teiste sektorites, tervisetehnoloogiates ja -teenustes ning ressursside efektiivsem kasutamine

11 Joogitootmine	2
13 Tekstiilitootmine	1
14 Rõivatootmine	3
15 Nahatöötlemine ja nahktoodete tootmine	3
16 Puidutöötlemine ning puit- ja korktoodete tootmine, v.a mööbel; õlest ja punumismaterjalist toodete tootmine	17
17 Paberi ja pabertoodete tootmine	1
18 Trükindus ja salvestiste paljundus	4
20 Kemikaalide ja keemiatoodete tootmine	4
21 Põhifarmaatsiatoodete ja ravimpreparaatide tootmine	1
22 Kummi- ja plasttoodete tootmine	8
23 Muude mittemetallsetest mineraalidest toodete tootmine	6
24 Metallitootmine	1
25 Metalltoodete tootmine, v.a masinad ja seadmed	31
26 Arvutite, elektroonika- ja optikaseadmete tootmine	3
27 Elektriseadmete tootmine	5
28 Mujal liigitamata masinate ja seadmete tootmine	18
29 Mootorsõidukite, haagiste ja poolhaagiste tootmine	8
30 Muude transpordivahendite tootmine	7
31 Mööblitootmine	11
32 Muu tootmine	9
33 Masinate ja seadmete remont ja paigaldus	4
41 Hoonete ehitus	1
43 Eriehitustööd	1
45 Mootorsõidukite ja mootorrataste hulgi- ja jaemüük ning remont	1
46 Hulgikaubandus, v.a mootorsõidukid ja mootorrattad	2
47 Jaekaubandus, v.a mootorsõidukid ja mootorrattad	1
52 Laondus ja veondust abistavad tegevusalad	3
58 Kirjastamine	3
59 Kinofilmide, videote ja telesaadete tootmine; helisalvestiste ja muusika kirjastamine	2
61 Elektroonilise side teenus	1
62 Programmeerimine, konsultatsioonid jms tegevused	23
63 Infoalane tegevus	3
70 Peakontorite tegevus; juhtimisalane nõustamine	2
71 Arhitekti- ja inseneritegevused; teimimine ja analüüs	3
72 Teadus- ja arendustegevus	2
74 Muu kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	2
82 Büroohaldus, büroode ja muu äritegevuse abitegevused	1
81 Hoonete ja maastike hooldus	1
KOKKU	209

Allikas: rakendusüksus

Tabel 3. Ettevõtte arenguprogrammis 2015–2022 osalenud ettevõtete regionaalne paiknemine

Maakond	Kõik sihtrühma ettevõtjad	Ettevõtjate regionaalne paiknemine	Ettevõtjate regionaalne paiknemine äriregistri põhiselt
---------	---------------------------	------------------------------------	---

			arenguplaani elluviimise põhiselt			
	<i>arv</i>	<i>osakaal</i>	<i>arv</i>	<i>osakaal</i>	<i>arv</i>	<i>osakaal</i>
Harju	1545	56%	131	63%	142	68%
Hiiu	16	0 %	1	0%	1	0%
Ida-Viru	162	6%	4	2%	5	2%
Jõgeva	46	2%	2	1%	2	1%
Järva	53	2%	3	1%	4	2%
Lääne	39	1%	1	0%	1	0%
Lääne- Viru	105	4%	3	1%	3	1%
Põlva	31	1%	1	0%	1	0%
Pärnu	149	5%	4	2%	4	2%
Rapla	65	2%	3	1%	3	1%
Saare	51	2%	5	2%	5	2%
Tartu	293	11%	22	11%	28	13%
Valga	47	2%	0	0%	0	0%
Viljandi	80	3%	2	4%	8	4%
Võru	75	3%	9	1%	2	1%
Üle- eestiline	0	0%	18	9%	0	0%
KOKKU	2757	100,00%	209	100%	209	100%

Allikas: rakendusüksus

Kuna enamikul arenguprogrammis osalenud ettevõtjatel arenguplaani tegevuste elluviimine alles kestab või on ettevõtjate arenguplaani lõppemisest möödunud vähem kui kaks aastat, seisab ettevõtte arenguprogrammi ja seal osalenud ettevõtjate majandusliku mõju analüüsimine veel ees.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja koostasid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (edaspidi *rakendusasutus*) majandusarengu osakonna ekspert Kaie Nurmik (kaie.nurmik@mkm.ee, 639 7651), rakendusüksuse klienditeeninduse ja -halduse osakonna juht Eero Liivandi (eero.liivandi@eas.ee, 627 9501), toetuste osakonna juht Monica Hankov (monica.hankov@eas.ee, 627 9786), toetuste keskuse toetuste osakonna valdkonnajuht Erki Varbola (erki.varbola@eas.ee, 6627 9704). Õiguslikke ettepanekuid tegi eelnõule rakendusasutuse strateegilise osakonna välisvahendite õiguse nõunik Cyrsten Rohumaa (cyrsten.rohumaa@mkm.ee, 631 3609). Eelnõu juriidilise ekspertiisi tegi õigusosakonna õigusnõunik Gerly Lootus (gerly.lootus@mkm.ee). Eelnõu keeleteimetas Justiitsministeeriumi õigusloome korralduse talituse toimetaja Airi Kapanen (Airi.Kapanen@just.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kümnest peatükist ja 30 paragrahvist. Peatükid jagunevad järgmiselt:

- 1) üldsätted;
- 2) toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus ja toetuse määr;
- 3) nõuded taotlejale ja taotlusele;
- 4) toetuse taotlemine;

- 5) taotluse menetlemine;
- 6) taotluse rahuldamise otsuse muutmine;
- 7) aruannete esitamine;
- 8) toetuse maksmise tingimused;
- 9) toetuse saaja ja rakendusüksuse õigused ning kohustused;
- 10) finantskorrektsioonid ja vaided.

1. peatükk

Üldsätted

Eelnõu 1. peatükis kehtestatakse määruse reguleerimisala, toetuse andmise seos strateegiliste arengudokumentidega, toetuse andmise riigiabi põhimõtted, määruses kasutatavad terminid, toetuse andmise eesmärk ja oodatavad tulemused. Samuti määratakse rakendusasutus ja -üksus. Lisaks selgitatakse 1. peatükis millistele sisu- ja vormitingimustele peab ettevõtja arenguplaan vastama.

Eelnõu § 1 sätestab eelnõu reguleerimisala, tuues esile, kuidas eelnõu on seotud ja aitab täita Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021–2027 eesmärke. Lisaks sõnastatakse selles paragrahvis, et eelnõu panustab Riigikogu 12. mai 2021. a otsusega heaks kiidetud Eesti pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035” (edaspidi „Eesti 2035“) aluspõhimõtete hoidmisse ning sihi „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik” ja selle alamsihi „Eesti majandus on uuendusmeelne ja teadmispõhine“ eesmärkide saavutamisse.

Eelnõu § 1 lõikes 3 nähakse ette Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatoris (EMTAK 2008) avaldatud tegevusvaldkonnad, mille projektidele määrust ei kohaldata.

Eelnõu kohaselt ei saa toetust taotleda tegevusalad, mis on:

1. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava alusel toetust saavad valdkonnad, sealhulgas põllumajandus, kalapüük;
2. Eesti siseturule suunatud valdkonnad, sealhulgas kinnisvaraala tegevus, hulgi- ja jaekaubandus, reklaamindus, juriidilised toimingud, rentimine ja kasutusrent;
3. fossiilsel toorainel põhinevad ja CO₂ emmisiooni suurendavad valdkonnad;
4. ühiskonnale laiemalt kahju ja täiendavaid kulusid tekitavad valdkonnad, sealhulgas tubakatootmine, hasartmängude ja kihlvedude korraldamine.

Lõikega 4 nähakse ette, et toetusega seotud info- ja teabevahetus taotleja, toetuse saaja ja rakendusüksuse vahel toimub e-toetuse keskkonnas. E-toetuse keskkonnas toimub nii toetuse taotlemine kui ka toetuse kasutamine, sealhulgas taotlemise ja toetuse kasutamisega seotud teabe vahetamine. Näiteks esitab toetuse saaja e-toetuse keskkonna kaudu kuludokumendid ja aruanded ning sellele eelnevalt teeb rakendusüksus samal platvormil kättesaadavaks taotlus- ja aruandevormid ning juhised.

Eelnõu lõige 5 sätestab, et toetuse taotlemisele, taotleja ja taotlusele esitatud nõuetele, taotluse menetlemisele, taotluse rahuldamise, rahuldamata jätmise ja kehtetuks tunnistamise otsuste tegemisele, kulude abikõlblikkusele, toetuse maksmisele ja tagasinõudmisele, toetusest teavitamisele, aruandlusele, toetuse saaja kohustustele ja muus osas kohaldatakse Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määrust nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused” (edaspidi *ühendmäärus*) eelnõus sätestatud erisustega. Sellest lähtudes järgib eelnõu kõiki ühendmääruses sätestatud tingimusi.

Eelnõu §-s 2 sätestatakse toetuse andmise seotus strateegiliste arengudokumentidega.

Eelnõu §-s 3 sätestatakse riigi andmise regulatsioon.

Eelnõu alusel antav toetus on riigiabi või vähese tähtsusega abi. Toetuse andmisel lähtutakse riigiabi või vähese tähtsusega abi tingimustest, milles muu hulgas määratakse abikõlblikud tegevused, abikõlblikud kulud ning toetusmäär. Toetusmäär lähtub sellest, kas toetust saav ettevõtja on väike-, keskmise suurusega või suurettevõtja.

Eelnõu § 3 lõikes 3 tuuakse esile riigiabist lähtuvad tingimused, mille esinemisel toetust ei anta. Näiteks ei anta toetust ettevõtjale, kellele Euroopa Komisjoni eelneva otsuse alusel, millega abi on tunnustatud ebaseaduslikuks ja siseturuga kokkusobimatuks, esitatud korraldus abi tagasimaksmiseks on täitmata.

Paragrahvis 3 sätestatakse ka vähese tähtsusega abi summad ja abi kumuleerimisreeglid kontserni kuuluvate ettevõtjate puhul. Siia kuuluvad juhud, kui ettevõtja kas kuulub teisele ettevõtjale või ettevõtja otsus saab teine ettevõtja valitseva mõju tõttu, hääleõiguse või ametisse nimetamise kaudu mõjutada.

Eelnõu §-s 4 on selgitatud olulisemad eelnõus kasutatavad terminid, mille defineerimisel on lähtutud üldise grupierandi määrusest ja TAIEst.

Vastavalt § 9 lõike 3 punktis 3 esitatud tingimustele saab ettevõtja protsessiarendustegevuse raames taotleda toetust, et palgata ja rakendada uut arengutöötajat või töölepingu alusel töötavat uut juhti, kui nad on seotud arenguplaani elluviimisega ja selle tulemuste rakendamisega.

Terminiga *arendustöötaja* selgitatakse arendustöötaja töötamise õiguslikud alused ja kirjeldatakse tööülesanded, mille täitmisega arendustöötaja tegeleb. Eelnõu tähenduses on *arendustöötaja* ettevõtjas töötaja või võlaõigusliku lepingu alusel tegutsev füüsiline isik, kelle tööks on uute toote-, teenuse-, protsesside- ning müügi- ja turundustegevuse arendamisega seotud aluspõhimõtete, strateegiate ja nendega seotud tegevuskavade ning üksiktegevuste väljatöötamine ja ettevõtja äripraktikas rakendamine.

TAIE fookusvaldkonnad on Eesti arenguvajadustele ja -võimalustele vastavad riigi, ettevõtete ja teadusasutuste koostöös eelisarendatavad teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ja ettevõtluse valdkonnad. TAIE fookusvaldkondadele on iseloomulik keskmisest kõrgem arengupotentsiaal ja teadus- ja arendustegevuse koostööst tekkiv lisandväärtus.

TAIE fookusvaldkondi (joonis 1), millest 4 esimest on ühtlasi ka Eesti nutika spetsialiseerumise valdkonnad, on 5, mis tähendab, et nende valdkondade puhul on ennekõike oluline majanduslik ja ettevõtluspotentsiaal – kõrge äriine potentsiaal, lisandväärtuse loomine, skaleeritavus Eestist väljapoole, võimalik globaalne mõju.

Nutika spetsialiseerumise fookusvaldkonnad on Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika eksperimenteerimist ja pidevat otsinguprotsessi toetava kohapõhise lähenemisega välja selgitatud ettevõtlusvaldkonnad, millel on keskmisest suurem kasvupotentsiaal ja loodav lisandväärtus ning võimekus TA tegevuse investeeringute kaasabil saavutada suurem regionaalne konkurentsieelis.

Eesti nutika spetsialiseerumise valdkonnad on:

1. digilahendused igas eluvaldkonnas;

2. tervisetehnoloogiad ja -teenused;
3. kohalike ressursside (toit, puit, maapõue ressurss, teisene toore ja jäätmed) väärindamine;
4. nutikad ja kestlikud energialahendused.

Joonis 3. TAIE fookusvaldkonnad ja nutika spetsialiseerumise valdkonnad.

Allikas: TAIE

Rakenduskavas on sätestatud, et poliitikaeesmärgi „Nutikam Eesti“ kõik tegevused peavad panustama nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondade eesmärkide täitmisesse. Eeltoodud arvesse võttes peab ka ettevõtte arenguprogramm ja selle toetusmeede aitama saavutada nutika spetsialiseerumise valdkondade eesmärke.

Ettevõtte arenguprogrammi ja selle elluviimiseks rahastavate projektidele seatud eesmärgid saavutatakse arenguplaani elluviimise tulemusel. Eelnõu § 5 lõige 4 toob välja, et ettevõtja arenguplaan on ettevõtja etappideks jaotatud erinevate arendustegevuste kava, mis sisaldab informatsiooni kõikide ettevõtja arengut mõjutavate tegevuste, eesmärkide ja nende elluviimiseks vajaminevate vahendite kohta. Meetmest rahastatav projekt on omakorda ühe arenguplaani etapi toetusega elluviidavate tegevuste kogum.

Teisisõnu tuleb ettevõtja arenguplaani vaadelda kui tervikut, kus ühe etapi tegevused loovad eeldusi või aitavad rakendada muude etappide läbi viidud arendus- ja innovatsioonitegevuste tulemusi. Seega peab ettevõtja arenguplaan panustatama vähemalt ühe nutika spetsialiseerumise valdkonna eesmärgi elluviimisesse.

Ettevõtja saab alustada arenguplaani tegevuste elluviimist ja sealhulgas toetuse taotlemist pärast seda, kui rakendusüksus on ettevõtja arenguplaani heaks kiitnud. Arenguplaani ja selle iga järgmise etapi heakskiitmisel hindab rakendusüksus muu hulgas ka seda, kas arenguplaan panustab vähemalt ühe nutika spetsialiseerumise valdkonna eesmärgi elluviimisesse.

Nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondade eesmärgid on leitavad TAIE fookusvaldkondade teemalehtedelt.⁸ Siinkohal tuleb välja tuua, et kuna nutika spetsialiseerumine põhineb pideval otsinguprotsessil, mille abil püütakse leida suurima kasvupotentsiaaliga lisandväärtust loovaid valdkondi, siis ei pruugi nutika spetsialiseerumise valdkonnad ja nende eesmärgid kogu struktuuritoetuste perioodil 2021–2027 olla ühed ja samad.

Ettevõtja strateegiliste muutuste tegemine, sealhulgas ettevõtja arenguplaani elluviimine vältab keskmiselt kolm aastat. Ettevõtja, kelle arenguplaan aitab saavutada arenguplaani heakskiitmisel kokku lepitud lisandväärtuse ja müügitulu kasvu eesmärgi, ei pea nutika spetsialiseerumise valdkondade või nende eesmärkide muutumisel oma arenguplaani uute nutika spetsialiseerumise valdkondadega alusel muutma või täiendama, vaid saab jätkata olemasoleva arenguplaani elluviimist ja kokku lepitud eesmärkide saavutamist.

Tabel 4. Nutika spetsialiseerumise valdkonnad ja nende eesmärgid, mille elluviimisesse ettevõtte arenguprogramm enim panustab

Nutika spetsialiseerumise valdkond	Nutika spetsialiseerumise valdkonna eesmärk
1. Digilahendused igas eluvaldkonnas	1.1. TA ja innovatsiooni toel luuakse, pakutakse ja kasutatakse digilahendusi igas eluvaldkonnas
	1.2. TA ja innovatsiooni toel kasutatakse andmemajandust uute ärivõimaluste loomiseks
	1.3. TA ja innovatsiooni toel kindlustatakse turvaline küberruum
2. Tervisetehnoloogiad ja -teenused	2.1. TA ja innovatsiooni toel arendatakse ja pakutakse mõjusamaid ja kättesaadavamaid tervishoiuteenuseid;
	2.2. TA ja innovatsiooni toel suurendatakse tervishoiu ekspordipotentsiaali
	2.3. TA ja innovatsiooni toel panustatakse patsiendikesksema ja tõendus põhise ravi ja ennetustöö pakkumisse, arendatakse personaalseid terviseteenuseid
3. Kohalike ressursside väärindamine	3.1. TA ja innovatsiooni toel väärindatakse kohalikke ressursse kestlikult, elurikkusega arvestavalt ja kõrge ressursitootlikkusega, keskendudes nii esmasele kui ka sekundaarsele toormele ning võimendades bio- ja ringmajandust
4. Nutikad ja kestlikud energialahendused	4.1. TA ja innovatsiooni toel toodab Eesti energiat kliimaneutraalselt
	4.2. TA ja innovatsiooni toel muutub Eesti energiakasutus tõhusamaks ja ressursisäästlikumaks

⁸ <https://taie.ee/taie-arengukava-tutvustus>

4.3. TA ja innovatsiooni toel panustatakse energia varustuskindluse tagamisse
---

Allikas: TAIE

Ettevõtte arenguprogramm aitab ettevõtjal strateegilise planeerimise abil välja töötada ja arenduse- ning innovatsioonitegevuse toel ellu viia ettevõtja ärimudeli muutust või uue ärisuuna rakendamist. Nii ärimudeli muutmine kui ka uue ärisuuna juurutamine on ettevõttepõhine ja ettevõtte erinevaid tegevusi ning funktsioone hõlmav strateegiline muutus, mille käigus muu hulgas arendatakse välja uusi tooteid, teenuseid, tehnoloogiad, digitaliseeritakse protsesse, sealhulgas tarne- ja müügiprotsesse võetakse kasutusele, leitakse uusi müügikanaleid ja ehitatakse üles uusi müügivõrke, arendatakse olemasolevaid ja palgatakse juurde uusi arenguplaani ellu viivaid töötajaid. Sellest lähtudes võib ettevõtja, kes osaleb arenguprogrammis, panustada erinevate nutika spetsialiseerumise valdkondade eesmärkide saavutamisesse. Samas peab ettevõtte arenguprogrammis osaleva ja arenguprogrammi kaudu rahastatava arenguplaanil olema mõõdetav või ühemõtteliselt hinnatav panus vähemalt ühe nutika spetsialiseerumise valdkonna eesmärgi elluviimisesse. Ja vastupidi, nutika spetsialiseerumise valdkonna eesmärki panustamine peab aitama ettevõtjal saavutada ettevõtja arenguplaani lisandväärtuse ja müügitulu kasvu eesmäärke.

Näide 1. Info- ja kommunikatsiooni valdkonna ettevõtja töötab välja ja juurutab arenguprogrammi toel uue ärisuuna – nutika energiatarbimise juhtimise digilahenduse. Ettevõtja arenguplaani tegevusteks, mis kas otseselt või kaudselt aitavad uut ärimudelit välja töötada ja kasutusele võtta on: kodumajapidamise energiatarbimise juhtimise digilahenduse väljaarendamine, selleks uue energeetika hariduse ja töökogemusega arendustöötaja palkamine, ettevõtja uue ärisuuna sidumine muude ettevõtja protsessidega ja vastavad protsessiarendused, ettevõtja müügi- ja ekspordistrateegia uuendamine ja uue ärisuunaga sidumine. Ettevõtja arenguplaan panustab kahe nutika spetsialiseerumise valdkonna eesmärkide täitmisesse – digilahendused igas eluvaldkonnas ning nutikad ja kestlikud energialahendused. Ettevõtja ja arenguplaani vaates saavutatakse olulisem mõju läbi nutika spetsialiseerumise valdkonna – digilahendused igas eluvaldkonnas. Seega kuulub eeltoodud ettevõtja arenguplaan nutika spetsialiseerumise valdkonda – digilahendused igas eluvaldkonnas.

Näide 2. Metall- ja masinatööstuse valdkonna ettevõtja uuendab arenguprogrammi toel oma ärimudelit, laienedes metallkomponentide tootjast sõidukite lõpptoena müüdava lisavarustuse tootjaks. Ettevõtja arenguplaani tegevused on uue digilahenduse abil teljekoormust ja kütusekulu reguleeriva järelkärude tootesarja väljatöötamine. Ettevõtja arenguplaani tegevusteks, mis otseselt või kaudselt aitavad uue ärimudeli välja töötada ja kasutusele võtta on: uute inseneride ja arendustöötajate palkamine, uue toote välja arendamine, uue toote tootmiseks tootmise ümberkujundamine ja selleks digitaalse kaksiku (Digital Twins) mudeli loomine, ettevõtte tootmis- ja tarneprotsesside digitaalse kaksiku alusel digitaliseerimine, ettevõtte ressursikasutuse optimeerimine, sealhulgas metalljäätmete taaskasutus ja jääksoojuse kasutamine tootmisprotsessides. Põhjamaades paiknevale lõppkliendile suunatud müügi- ja ekspordistrateegia tegevuskava väljatöötamine koos selleks vajaliku ESG- strateegia väljatöötamise ja juurutamisega. Ettevõtja arenguplaan panustab järgmistesse nutika spetsialiseerumise valdkondade eesmärkide täitmisesse - digilahendused igas eluvaldkonnas (digilahendusel töötav uus toode, digitaalne kaksik), kohalike ressursside

väärindamine (teisene toore ja jäätmed) ja nutikad ja kestlikud energia lahendused (jäaksoojuse kasutamine). Ettevõtja ja arenguplaani vaates saavutatakse olulisem mõju uue digilahendusel põhineva toote väljatöötamise, nutika spetsialiseerumise valdkonna – digilahendused igas eluvaldkonnas, kaudu. Seega kuulub eeltoodud ettevõtja arenguplaan nutika spetsialiseerumise valdkonda – digilahendused igas eluvaldkonnas.

Eelnõu § 5 selgitab ettevõtja arenguprogrammi ja arenguplaani sisu ja vormi tingimusi.

Lõigetes 1 ja 2 sõnastab eelnõu, et ettevõtja arenguprogramm on on ettevõtjat tema planeerimis- ja juhtimisotsuste tegemisel toetav ja ettevõtja eripärasid arvestav mudel, mis põhineb ettevõtja strateegilise plaani ettevalmistamisel ja elluviimisel.

Lisaks tuuakse välja, et arenguprogramm koosneb neljast etapist:

- 1) ettevõtja ambitsiooni ja võimekuse väljaselgitamine;
- 2) arenguplaani ettevalmistamine ja väljatöötamine;
- 3) arenguplaani elluviimine;
- 4) arenguplaani tulemusel saavutataud majandustulemuste hindamine.

Lõikega 3 sätestatakse, et arenguprogrammi algab arenguplaani elluviimisest. Seega hakatakse § 6 lõigetes 3 ja 4 sätestatud arenguprogrammi tulemusi mõõtma alates arenguplaani elluviimisese etapist.

Lõikes 4 sätestab eelnõu, et ettevõtja arenguplaan on ettevõtja koostatud etappideks jaotatud arendustegevuste kava, mis sisaldab informatsiooni kõikide ettevõtja arengut mõjutavate tegevuste, eesmärkide ja nende elluviimiseks vajaminevate vahendite, sealhulgas ettevõtja omavahendid, pangalaenu, käeoleva määruse alusel taotletav toetus ja muud avaliku sektori vahendid, kohta. Teisisõnu on ettevõtja arenguplaan ettevõtja arendustegevuste tegevuskava, mis tööriistana aitab ettevõtjal ette valmistada ja läbi viia ärimudeli muutus või juurutada uus ärisuund.

Lõige 6 kirjeldab, millist teavet peab ettevõtja arenguplaan sisaldama. Arenguplaanis peab olema välja toodud mõõdetav strateegiline eesmärk, mida ettevõtja arenguplaani elluviimise tulemusel soovib saavutada. Arenguplaan sisaldab ka tegevusi koos lühikirjeldusega, mille abil strateegiline eesmärk plaanitakse saavutada. Kuna arenguplaan on erinevate, aga üksteist mõjutavate tegevuste tegevuskava, kus ühe tegevuse tulemusest võib sõltuda järgmise tegevuse täpne sisu ja ajakava, siis erinevate tegevuste vaheliste seoste väljatoomine on oluline juba arenguplaani koostamisel. Näiteks ettevõtja arendab välja, tootestab ja digitaliseerib arenguplaani toel uue toote või teenuse. Kui tootearenduse käigus lõpptooted omadused ei vasta algselt kavandatule tuleb ka tootmisprotsess vastavalt ümber kujundada, mis omakorda võib tähendada ka teistsuguseid nõudeid protsesside digitaliseerimisel ja sellega kaasnevat täiendavat aja- ja rahaliste vahendite kulu. Sellest lähtudes peab arenguplaanis olema toodud seosed arenguplaani erinevate tegevuste vahel, kirjeldades tegevuste ajalist järjestust, tegevuse elluviimise faasi, mil alustatakse järgmist tegevust, ja elluviidud tegevuse mõju järgmise tegevuse sisule. Lisaks on arenguplaanis toodud arenguplaani kestus ja planeeritav eelarve tegevuste lõikes.

Arenguplaan on ettevõtja pikaajaline ja etappideks jagatud plaan, mille erinevad etapid ja neis planeeritud tegevused ning nende tulemused üldjuhul mõjutavad üksteist. Sellest lähtudes on oluline, et arenguplaan oleks paindlik ja võimaldaks teha muudatusi, muutes nii elluviidavaid tegevusi, ajakava, eelarvet, üksiktegevuste oodatavaid tulemusi, jne. Ainus, mida arenguplaani elluviimisel muuta ei saa, on ettevõtja mõõdetav strateegiline eesmärk. Sellest lähtudes nähakse lõikega 7 ette kohustus, et lisaks lõikes 6 sätestatud arenguplaani üldinfole tuleb ettevõtjal esitada detailne info elluviidava etappi kohta, milleks on elluviidava etappi oodatav tulemus, eelarve ja rahastamisallikas, elluviimise alguse ja lõpu kuupäev, tegevuste eest vastutaja ning tegevuste seosed teiste arenguplaani tegevustega.

Eelnõu lõikega 8 nähakse ette, et ettevõtte arenguprogrammi kohustuslik osa on ettevõtja hetkeolukorra kaardistus, mille kaudu selgitatakse välja, kas ettevõtja võimekus ja ressursid on strateegilise muutuse tegemiseks piisavad või peab ettevõtja tegema eelnevalt ettevalmistavaid lisategevusi, mis aitavad ettevõtjat olla arenguplaani väljatöötamisel, elluviimisel ja tulemuste rakendamisel edukas.

Lõikes 9 sätestatakse, et enne arenguplaani elluviimist ja sealhulgas arenguplaani tegevustele toetuse taotlemist peab rakendusüksus ettevõtja arenguplaani heaks kiitma. Lisaks sätestatakse selles lõikes tingimused, mille täitmise korral rakendusüksus arenguplaani heaks kiidab. Ettevõtja arenguplaani heaks kiitmine allub haldusmenetluse reeglitele ja seda on rakendatud eelmine periood ilma tagasilöökideta.

Eelnõu §-s 6 on toodud ettevõtte arenguprogrammi toetuse eesmärgi ja oodatavad tulemused.

Ettevõtte arenguprogrammi ja selle tegevuste rahastamiseks välja töötatud meetme eesmärk on aidata ettevõtjal pikaajalise strateegilise planeerimise toel muuta oma ärimudelilt või lisada olemasolevale ärile juurde uus keerukam ja tulevikkus tulutoovam ärisuund, mille tulemusel pareneb ettevõtja rahvusvaheline konkurentsivõime ja kasvab majanduslik tulu. Sellest lähtudes on toetuse andmise eesmärgid sõnastatud järgmiselt:

- 1) ettevõtja pikaajalisel strateegilisel planeerimisel põhinev rahvusvahelise konkurentsivõime kasv, mis panustab vähemalt ühte nutika spetsialiseerumise valdkonna eesmärki;
- 2) ettevõtja üleminek senisest kõrgemat lisandväärtust loovatele tegevustele ja sellega kaasnev majandustulemuste paranemine.

Lisaks aitab ettevõtte arenguprogramm ettevõtjal läbi viia digi-, rohe- ja innovatsioonipööret. Sellest lähtudes on toetuse alaeesmärkideks sõnastatud järgmised eesmärgid:

- 1) ettevõtja senisest kõrgemat lisandväärtust loova ja keskkonna- ning kliimaeesmärke arvestava ärimudeli rakendamine;
- 2) ettevõtja uue ja senisest kõrgema lisandväärtusega toote, teenuse või tehnoloogia väljaarendamine ja turule viimine;
- 3) ettevõtja senisest kõrgema lisandväärtusega toote või teenusega seotud protsesside, sealhulgas personaliarendus-, müügi- ja turundus-, tootmis- ning teenindusprotsesside digitaliseerimine.

Ettevõtte arenguprogramm ja seal koostatav ning elluviidav ettevõtja arenguplaan peab olema suunatud vähemalt ühe alaeesmärgi täitmisele. Teisisõnu peab ettevõtja, kes arenguprogrammis osaleb, ettevõttes läbiviidava strateegilise muutuse ning lisandväärtuse ja müügitulu kasvu siduma, kas ettevõtja keskkonna- ja kliimaeesmärkide või toote, teenuse või tehnoloogia arendamise ja turule viimise või protsesside arendamise ning digitaliseerimise

eesmärkide elluviimisega. Ettevõtja sõnastab arenguplaani koostamisel nii arenguplaani üld- ehk strateegilise eesmärgi ja vähemalt ühe alameesmärgi, millesse arenguplaan panustab. Lisaks peab ettevõtja arenguplaanis ära näitama kuidas elluviidavad tegevused aitavad neid eesmarke täita.

Eelnõu lõiked 3 ja 4 kehtestavad, et arenguplaani ja sellega seotud toetuste oodatavate tulemustena lisandväärtuse ja müügitulu kasvumäärad koos metoodikaga, kuidas neid kasve arvutatakse. Kuna kõrgema lisandväärtuse ja müügituluga ettevõtjal on protsentuaalselt keerulisem kasvada, siis eelnõu sätestab erinevad kasvumäärad ettevõtjatele, kelle müügitulu on kuni 10 000 000 eurot ja ettevõtjatele, kelle müügitulu on suurem kui 10 000 000 eurot.

Eelnõu lõige 3 sätestab, et toetuse andmise ja ettevõtja arenguplaani elluviimise tulemusena kasvab ettevõtjal, kelle arenguprogrammi eelse majandusaasta müügitulu on mitte suurem kui 10 000 000 eurot, arenguplaaniga liitumisest kuni kaks majandusaastat peale arenguplaani elluviimise lõppemist:

1. müügitulu aastas keskmiselt 6 protsendi võrra rohkem, kui vastava sektori müügitulu;
2. lisandväärtus töötaja kohta aastas keskmiselt 3 protsendi võrra rohkem, kui vastava sektori keskmine lisandväärtus töötaja kohta.

Eelnõu lõige 4 sätestab, et toetuse andmise ja ettevõtja arenguplaani elluviimise tulemusena kasvab ettevõtjel, mille arenguprogrammi eelse majandusaasta müügitulu on suurem kui 10 mln eurot, arenguplaaniga liitumisest kuni kaks majandusaastat peale arenguplaani lõppemist:

1. müügitulu aastas keskmiselt 3 protsendi võrra rohkem, kui vastava sektori müügitulu;
2. lisandväärtus töötaja kohta aastas keskmiselt 3 protsendi võrra rohkem, kui vastava sektori keskmine lisandväärtus töötaja kohta.

Seega koosneb ettevõtja kasvueesmärk kahest komponendist:

1. ettevõtte keskmine aastase kasvu eesmärk;
2. sektori keskmine aastane kasv.

Ettevõtte arenguprogrammi kasvu eesmärkide arvutusmetoodika

Müügitulu ja lisandväärtuse kasvu arvutamiseks kasutatakse aastase liitkasvumäära metoodikat (*Compound Annual Growth Rate* ehk CAGR).

Ettevõtja keskmine aastase majandustulemuste kasvu eesmärgid on:

1. Müügitulu kasv: <10 mln eurot 6%, ≥10 mln eurot 3%;
2. Lisandväärtuse kasv töötaja kohta: 3%.

Tabel 5. Ettevõtja majandustulemuste kasvu eesmärk võrreldes baasaastaga, ilma sektori kasvuta

Arenguplaani pikkus	<10M€ müügitulu	≥10M€ müügitulu/ lisandväärtus töötaja kohta
1a	19%	9%
2a	26%	13%
3a	34%	16%
4a	42%	19%
5a	50%	23%

Tabel 6. Ettevõtte, kelle müügitulu on < 10 000 000 eurot arenguprogrammi kolmeaastase arenguplaani kasvu protsentides.

Arenguplaani elluviimine Mõõtmisaasta

Arenguplaani aasta	1. 2. 3.			4.	5.
Müügitulu eesmärk	6%	6%	6%	6%	6%
Lisandväärtuse eesmärk	3%	3%	3%	3%	3%

1. sektori keskmine aastane müügitulu ja lisandväärtuse kasv.

Sektori kasvu arvutused tehakse arenguprogrammis osaleva EMTAK tähe tasandil.

$$\text{sektori aastane liitkasvumäär} = \left[\left(\frac{\text{lõppaasta}}{\text{baasaasta}} \right)^{\left(\frac{1}{\text{aastate arv}} \right)} - 1 \right] \times 100$$

Baasaasta – arenguprogrammis osaleva ettevõtja EMTAK tähe tasandil arvatav sektori keskmine müügitulu või lisandväärtus aasta enne ettevõtja arenguplaani elluviimisega alustamist

Lõppaasta – arenguprogrammis osaleva ettevõtja EMTAK tähe tasandil arvatav sektori keskmine müügitulu või lisandväärtus kahe viimase aasta keskmine väärtus.

Metoodika näeb ette, et võrreldakse baasaasta tulemusi arenguplaani elluviimise lõppemisele järgneva kahe aasta keskmise tulemusega, kuna see vähendab ettevõtjast ja tema tegevusest mittesõltuvat välismõju, mis võivad ühe majandusaasta tulemusi oluliselt mõjutada.

Sektori keskmise kasvu leidmiseks kasutatakse Statistikaameti poolt avaldatavaid andmeid aruandes: EM001: ettevõtete majandusnäitajad tegevusala ja tööga hõivatud isikute arvu järgi⁹.

Sektori müügitulu puhul kasutatakse andmeid: müügitulu ettevõtja kohta, mida arvutatakse: müügitulu jagatud ettevõtete arv. Sektori lisandväärtuse puhul kasutatakse andmeid: lisandväärtus töötaja kohta, mida arvutatakse: lisandväärtus jagatud töötajate aastakeskmise arv.

Näide 1: toiduaine tööstuse ettevõtte liitus ettevõtte alustas arenguplaani elluviimisega aastal 2016 ja lõpetas programmi 2018, st ettevõtte baasaasta on 2015 ja lõppaasta 2020. Ettevõttel on alates baasaastast aega kasvada 5 aastat, kuid kuna lõppaasta arvestatakse kahe viimase aasta keskmisena, siis arvestatakse aastate arvuks 4,5. Ettevõtte tegeleb toiduainete tootmisega (EMTAK C10).

Tabel 7. Töötleva tööstuse sektori keskmise müügitulu andmed 2015-2020.a, mille alusel arvutatakse aastane liitkasvumäär

Tegevusala nimetus	C Töötlev tööstus
--------------------	-------------------

⁹ [EM001: ETTEVÕTETE MAJANDUSNÄITAJAD TEGEVUSALA JA TÖÖGA HÕIVATUD ISIKUTE ARVU JÄRGI. Statistika andmebaas](#)

2015	Müügitulu, tuhat eurot	11 649 299
2015	Ettevõtete arv	7 053
2019	Müügitulu, tuhat eurot	13 786 579
2019	Ettevõtete arv	7 787
2020	Müügitulu, tuhat eurot	13 326 795
2020	Ettevõtete arv	7 981
2015	Müügitulu ettevõtte kohta	1 651 680
2019	Müügitulu ettevõtte kohta	1 770 461
2020	Müügitulu ettevõtte kohta	1 669 815
2019-2020	Keskmine müügitulu ettevõtte kohta	1 720 138
	Aastate arv	4,5
	Aastane liitkasvumäär	0,9%

Ettevõtja müügitulu kasvueesmärk on 6% + 0,9% = 6,9% keskmiselt aastas.

Tabel 8. Töötleva tööstuse sektori keskmise lisandväärtuse andmed 2015-2020.a, mille alusel arvutatakse aastane liitkasvumäär

	Tegevusala nimetus	C Töötlev tööstus
2015	Lisandväärtus, tuhat eurot	2 693 631
2015	Töötajate aastakeskmine arv	108 309
2019	Lisandväärtus, tuhat eurot	3 425 251
2019	Töötajate aastakeskmine arv	108 739
2020	Lisandväärtus, tuhat eurot	3 454 959
2020	Töötajate aastakeskmine arv	106 329
2015	Lisandväärtus töötaja kohta	24 870
2019	Lisandväärtus töötaja kohta	31 500
2020	Lisandväärtus töötaja kohta	32 493
2019-2020	Keskmine müügitulu ettevõtte kohta	31 996
	Aastate arv	4,5
	Aastane liitkasvumäär	5,8%

Ettevõtja lisandväärtus töötaja kohta kasvueesmärk on 3% + 5,8% = 8,8% keskmiselt aastas.

2. Ettevõtte tegeliku müügitulu ja lisandväärtuse kasvu arvutamine

$$\text{aastane liitkasvumäär} = \left[\left(\frac{\text{lõppaasta}}{\text{baasaasta}} \right)^{\left(\frac{1}{\text{aastate arv}} \right)} - 1 \right] \times 100$$

Baasaasta – ettevõtja müügitulu või lisandväärtus aasta enne arenguplaani elluviimisega alustamist

Lõppaasta – ettevõtja müügitulu või lisandväärtus kaks aastat pärast arenguplaani elluviimise lõpetamist, kahe viimase aasta keskmine väärtus

Metoodika järgi võivad ettevõtja tulemused üksikutel arenguplaani elluviimise aastatel erineda, näiteks võib ettevõtte arenguplaani esimestes etappides, kus viiakse ellu tootearendustegevusi, tehakse investeringuid tootmisprotsesside uuendamisesse, jne ehk kasvada aeglasemalt või näidata võrreldes arenguprogrammi eelsete aastatega suisa kehvemaid majandustulemusi. Kasvades investeringute lõppemisel ja arenduste valmimisel sellevõrra kiiremini ja seda kuni mõõtmisperioodi lõpuni, mil saavutatakse tase, mis vastab aastase liitkasvu eesmärgile.

Näide 1 jätkub: vastavalt näitele 1 peab ettevõtja müügitulu eesmärgi saavutamiseks kasvama keskmiselt 6,9% aastas. Kui ettevõtte müügitulu baastase aastal 2015 on 100 000 eurot, siis kolmeaastase arenguplaani elluviimise tulemusel peab ettevõtja aastaks 2020 kahe viimase aasta keskmine müügitulu olema vähemalt 135 000 eurot.

Tabel 9. näites 1 toodud ettevõtja müügitulu kasv aastase liitkasvumäära alusel

Plaani pikkus	Baas		201	201	202	2 viimase aasta keskmine		A arv	Aastane liitkasvumäär		
	2015	2016	2017	8	9	2020	1	2022			
1a	100	107	114	122					118	2,5	6,9%
2a	100	107	114	122	131				126	3,5	6,9%
3a	100	107	114	122	131	140			135	4,5	6,9%
4a	100	107	114	122	131	140	149		144	5,5	6,9%
5a	100	107	114	122	131	140	149	160	154	6,5	6,9%

Vastavalt näitele 1 peab ettevõtja lisandväärtuse eesmärgi saavutamiseks kasvatama lisandväärtust töötaja kohta keskmiselt aastas 8,8%. Kui ettevõtte baastase on 25 000 eurot, siis peab ta kolmeaastase arenguplaani lõpetamise järel teiseks ehk 2020. aastaks saavutama viimase kahe aasta keskmise lisandväärtuse töötaja kohta taseme 37 000 eurot.

Tabel 10. näites 1 toodud ettevõtja lisandväärtuse kasv aastase liitkasvumäära alusel

Plaani pikkus	Baas		201	201	202	2 viimase aasta keskmine		A arv	Aastane liitkasvumäär		
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022			
1a	25	27	30	32					31	2,5	8,8%
2a	25	27	30	32	35				34	3,5	8,8%
3a	25	27	30	32	35	38			37	4,5	8,8%
4a	25	27	30	32	35	38	41		40	5,5	8,8%
5a	25	27	30	32	35	38	41	45	43	6,5	8,8%

Eelnõu § 7 lõiked 1 ja 2 sätestavad meetmete nimekirja väljund- ja tulemusnäitajad, mille saavutamisesse toetuse andmine panustab. Meetme väljund- ja tulemusnäitajad on kohustuslikud ja kehtestatud Vabariigi Valitsuse meetmete nimekirja alusel¹⁰.

Eelnõu panustab järgmistesse rakenduskava väljund- ja tulemusnäitajatesse:

¹⁰ Vabariigi Valitsuse kehtestatud 2021-2027 Ühtekuuluvuspoliitika fondide meetmete nimekirja.

Tabel 11. Rakenduskava väljundnäitajad.

Väljundnäitaja	Ühik	Algtase 2023	Sihttase 2024	Sihttase 2029	Andmeallikas	Mõõtmis-sagedus
Toetatavad ettevõtjad (millest: mikro-, väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad)*	ettevõtjate arv	0	5	70	SFOS, projektiaruanded	Üks kord projekti jooksul
Toetustega toetatavad ettevõtjad	ettevõtjate arv	0	5	70	SFOS, projektiaruanded	Üks kord projekti jooksul

* St peetakse eraldi arvestust mikro-, väike- ja keskmise suurusega ettevõtjate üle.

Tabel 12. Rakenduskava tulemusnäitajad.

Tulemusnäitaja	Ühik	Algtase 2023	Sihttase 2024	Sihttase 2029	Andmeallikas	Mõõtmis-sagedus
Erasektori investeeringud, mis täiendavad avaliku sektori toetus	euro	0	2 500 000	38 600 000	Eurostat	Iga kahe aasta tagant
Ettevõttesisese innovatsiooniga tegelevad väike- ja keskmise suurusega ettevõtjad	ettevõtjate arv	0	5	60	SFOS/SIS, projektiaruanded, Äriregister	Üks kord projekti jooksul
Väike- ja keskmise suurusega ettevõtjatel on suurem lisandväärtus töötaja kohta	ettevõtjate arv	0	5	60	SFOS/SIS, projektiaruanded, Äriregister	2 aastat pärast arenguplaani lõppemist. Tulemusnäitaja andmeid analüüsib Äriregistri andmete alusel ja sisestab SFOSi projekti andmetesse rakendusüksus.

Tulemus- ja väljundnäitajad on kokku lepitud ja Euroopa Komisjonile esitatud poliitikaeesmärgi „Nutikam Eesti” perioodi 2021–2027 näitajate meetodikas. Vastavas dokumendis on toodud ka iga näitaja sihttaseme arvutuskäik. Juhul kui ühte indikaatorisse panustab mitu erinevat sekkumist, siis on toodud iga sekkumise kohta eraldi arvutuskäik.

Lõike 3 kohaselt toetavad projektid strateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtete hoidmist ja sihtide saavutamist tasakaalustatud regionaalset arengut, soolist võrdõiguslikkust, võrdseid võimalusi, ligipääsetavust, keskkonnaeesmärke toetaval moel. Seda mõõdetakse järgmiste näitajatega:

- 1) tööjõu tootlikkus osakaaluna Euroopa Liidu keskmisest;
- 2) väljaspool Harju maakonda loodud sisemajanduse kogutoodang elaniku kohta Euroopa Liidu keskmisest;
- 3) TA-tegevuse kulud erasektoris;
- 4) ressursitootlikkus;
- 5) kasvuhoonegaaside netoheide CO₂ ekvivalenttonnides;
- 6) soolise võrdõiguslikkuse indeks;
- 7) hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik;
- 8) ligipääsetavuse näitaja.

Strateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtete hoidmise ja sihtide saavutamisesse panustamist hinnatakse projektipõhiselt toetuse taotlemisel ja lõpparuande esitamisel. Toetuse saaja märgib toetuse taotlemisel ära need strateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtted ja sihid, mille täitmisesse toetuse saamine panustab. Projekti panust strateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtete hoidmisesse ja sihtide saavutamisesse hinnatakse taotlemise käigus eraldi hindamiskriteeriumiga – arenguplaani kooskõla Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega ning panus § 7 lõikes 3 loetletud näitajate saavutamisse eesmärkidesse – osakaal koondhindest 5 protsenti. Täpsem teave, kuidas hinnatakse projekti panust strateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtete hoidmisesse ja sihtide saavutamisesse, on esitatud seletuskirja § 18 selgituste juures ja seletuskirja mõjude analüüsi osas.

Pärast projekti lõppu esitab toetuse saaja lõpparuande, milles ta muu hulgas annab hinnangu projekti mõjule ja panusele strateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtete hoidmisesse ja sihtide saavutamisse.

Eelnõu § 8 nimetab meetme rakendusasutuse ja rakendusüksuse.

Määruse rakendamisel täidab rakendusasutuse ülesandeid Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium (edaspidi *rakendusasutus*) ja rakendusüksuse ülesandeid Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus (edaspidi *rakendusüksus*).

2. peatükk

Toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus ja toetuse määr

Peatükk sätestab määruse toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkuse, toetuse maksimaalse summa ja osakaalu ning nendega seotud tingimused, projekti abikõlblikkuse perioodi.

Eelnõu § 9 sõnastab eelnõu raames toetatavad tegevused. Toetust antakse tegevustele, mis aitavad saavutada eelnõu §-s 6 toodud eesmärgi ja tulemused.

Lähtudes ettevõtte arenguprogrammi eesmärgist aidata ettevõtjal strateegilise planeerimise ja arendustegevuste toel teha arenguhüpe, toetatakse ettevõtja toimimise viie põhisuuna – töötajad ja nende teadmised, oskused; protsessid; tooted ja teenused; turundus ja müük; tootmine ja teenuse pakkumine – arendustegevusi ja arendustegevuse tulemuste rakendamist.

Eeltoodust tulenevalt on eelnõu toetatavad tegevused:

1. personali arendustegevus;
2. protsesside arendustegevus;
3. toote ja teenuse arendustegevus;
4. turundus- ja müüгитеgevus ja selle arendustegevus;
5. uue toote valmistamiseks ja uue teenuse pakkumiseks vajamineva vara ja selle efektiivseks kasutamiseks vajamineva IT-lahenduste soetamine.

Nimetatud viis tegevust jaotatud omakorda alategevusteks.

Ettevõtja personali arendustegevus.

Ettevõtja personali arendustegevus on ettevõtte arenguplaani elluviimisega ja arenguplaani tulemuste rakendamisega seotud töötajate koolitustegevus. Toetakse koolituste sisseostmist, mis aitavad ettevõtjal läbi viia uute toodete ja teenuste arendustegevust, näiteks arendustegevuse ettevalmistamist toetavad koolitused, tehnoloogiaalased koolitused. Uute toodete ja teenuste lisandumisel võib tekkida vajadus muuta ettevõttesiseseid protsesse ja töökorraldust, sealhulgas tootmis-, tarne-, personali puudutavaid või turundusprotsess. Ettevõtjal võib uue toote, teenuse või tehnoloogia väljaarendamise järgselt tekkida äriplaneerimise vajadus kaitsta oma intellektuaalomand, näiteks patendi või kaubamärgiga. Uue toote või teenuse pakkumisega võib tekkida vajadus täiendada oma tootmisliine kõrgtehnoloogiliste seadmetega, millega töötamine on tehnoloogiliselt keerukas. Kõigi nimetatud koolituste sisseostmine on eelnõu kohaselt toetatav tegevus. Lisaks kuuluvad toetatavate tegevuste hulka ka nende koolituste sisseostmine, mis aitab tõsta ettevõtte töötajate teadmisi ja oskusi uute toodete ja teenuste turuletoomisega seotud tegevustes.

Ettevõtja protsesside arendustegevus.

Ettevõtjate protsessid on seotud peamiselt ettevõtte töö korraldamise ja juhtimisega. Võttes kasutusse eelpool kirjeldatud ettevõtete põhitegevuste viieosalise jaotuse, saab sarnasel põhimõttel protsessiarenduse liigitada järgmiselt – tootmisprotsesside, sealhulgas tarneprotsessid, toote- ja teenusearenduse protsesside, müügi- ja turundusprotsesside kui ka personali- ja organisatsioonijuhtimise protsesside väljatöötamine ja edasiarendamine.

Tootmiskorralduse protsesside arendustegevuse hulka kuuluvad muu hulgas tööjõu, materjalide, laovarude ja seadmete töö planeerimine ning ressursiplaneerimise ning – juhtimisega seotud tarkvara lahenduste arendamine, sisseostmine ja juurutamine.

Protsesside arendamine ei ole tavapäraselt ettevõtjate põhitegevus, millega ettevõtjad igapäevaselt tegelevad, vaid protsessid arendatakse välja ja võetakse teatud perioodiks kasutusele. Seetõttu vajab ettevõtja protsesside arendamise juures tihtipeale ettevõttevälist teadmist. Sellest lähtudes on toetusmeetme toel ettevõtjal ka võimalus sisse osta protsesside arendamisega seotud nõustamisteenust.

Üks eraldiseisev ettevõtja protsessi arendustegevus on ettevõtte kui organisatsiooni protsesside arendamine. Siin on toetatavaks tegevuseks arenguplaani elluviimiseks ja arenguplaani tulemuste rakendamiseks uute arendustöötajate ja uute juhtide palkamine. Ettevõtja võib palgata arendustöötaja toote- või teenus-, protsesside ning müügi- ja turundustegevuse arendamisega seotud tööülesannete täitmiseks.

Ettevõtetes strateegiliste muudatuste tegemisel ja arenguplaani elluviimisel on ettevõtte juhtidel ning nende teadmistel, oskustel ja eelneval kogemusel kriitiline roll. Sellest tulenevalt on üheks toetatavaks tegevuseks uute juhtide palkamine ja tööle rakendamine. Uute juhtide

hulka kuuluvad nii ettevõtte üldjuhtimisega seotud olevad juhid kui ka ettevõtte eraldiseisva põhitegevustega seotud juhid, näiteks ekspordi- või arendusjuhid. Siinkohal tuleb välja tuua, et toetatakse ainult töölepingu alusel töötavate uute juhtide palkamist ja rakendamist. Lisaks toetatakse üksnes neid uue juhi tegevusi, mis on otseselt seotud arenguplaani elluviimisega. Teisisõnu, kui uuel juhil on peale arenguplaani elluviimisega seotud tööülesannete veel muid tööülesandeid, siis viimased ei kuulu toetatavate tegevuste hulka.

Tööle asuv uus arendustöötaja või uus juht ei tohi olla taotlejaks olevas ettevõtjas töötanud ühe aasta jooksul enne projekti algust. Juhti ja arendustöötajat loetakse uueks juhiks ja arendustöötajaks arenguplaani mõistes. See tähendab, et ühe ettevõtja arenguplaani elluviiv või tulemusi rakendav uus juht ja arendustöötaja on toetusega rahastatav sõltumata sellest, mitmest etapist või meetmest rahastavast projektist arenguplaan koosneb. Juhul kui see aitab saavutada arenguprogrammi eesmärges võib ettevõtja näiteks eelnõust rahastatava toetusega kaasata sama arendustöötaja oma arenguplaani I ja III etappi elluviimisesse.

Ettevõtja uue või täiustatud toote ja teenuse arendustegevus.

Ettevõtjate uue toote ja teenuse arendustegevus hõlmab nii uue toote ja teenuste väljaarendamist kui ka juba ettevõtja toote- või teenusepotentsiaalsete toodete ja teenuste edasiarendamist, parandamist või lisafunktsionaalsusega täiendamist. Sealhulgas kuulub toote- ja teenusearendamise hulka ka arendustöö ettevalmistamine, näiteks eel- ja tehnilise teostatavuse uuringute läbiviimine. Eel- ja tehnilise teostatavuse uuringud peavad andma vastuse, kas kavandatav uus toode või teenus on majanduslikult põhjendatud. Seda lähtudes turunõudlusest (kas nimetatud tootele või teenusele eksisteerib klientidepoolne nõudlus), turutrendidest ja regulatiivsetest muutustest (ringmajanduse ja tooteohutuse põhimõtete rakendamine). Sama oluline on ka, kas uue toote või teenuse lõpphind vastab klientide ootustele, sealhulgas kas uue toote tootmise või uue teenuse pakkumisega seotud kulud mõjutavad lõpptootet või -teenuse konkurentsivõimet. Lisaks on eel- ja tehnilise teostatavuse uuringu roll välja selgitada, kas soovitatav uus toode või teenus on tehniliselt ja tehnoloogiliselt teostatav.

Toote ja teenuse arendamise hulka kuulub kogu arendustsükkel, sealhulgas nii toote ja teenuse disain, otseselt uue toote või teenuse arendamisega seotud ja rakendusuringuna teostatavad uuringud kui ka koosõlas Euroopa Komisjoni riigiabi tingimustega vajadusel proovipartiide toomine.

Lisaks kuuluvad uute toodete ja teenuste arendustegevuse sekka ka nimetatud tegevuse nõuandeteenuste sisseostmine ja tugiteenuste läbiviimine.

Nõuandeteenustena käsitletakse siinkohal nõustamisteenuseid, kuidas kasutada ja hankida ettevõtteväliseid tehnoloogiaid ja tehnoloogialaseid teadmisi. Samuti kuidas kasutada ja kaitsta oma loodud uut teadmist. Teisisõnu, kõik intellektuaalomandiga seotud teemad. Eraldi tuleb välja tuua ka patentide esmakordse kaitsmisega seotud tegevused, mille toetamine on oluline kui ettevõtjal puuduvad eelnevad kogemused kas ja kuidas oma loodud uut teadmist äriselt kaitsta. Lisaks kuuluvad selle tegevuse alla ka uue toote ja teenuse vastavuskatsetuse ja sertifitseerimisteenuste sisseostmine ja läbiviimine ning teised sellelaadsed tegevused, mille abil tõendatakse uue toote või teenuse vastavust kindlatele tingimustele või ettenähtud normidele.

Ettevõtja uute ja kõrge lisandväärtusega toodete ja teenuste müügi- ja turundustegevuste arendamine ja läbiviimine.

Ettevõtja kõrge lisandväärtusega uute ja täistatud toodete ja teenuste müügi- ja turundustegevus on suunatud peamiselt ettevõtja müügi- ja turundusvaldkonna arendustegevustele. Täpsemalt tegevustele, mis aitavad planeerida ja üles ehitada müügi- ja turundustegevusi ning tegevustele, mis on vajalikud uue toote või teenusega turule või kõrge lisandväärtusega toote või teenusega uuele turule sisenemiseks. Sealjuures on rõhk ettevõttesse uute teadmiste toomisel.

Müügi- ja turundustegevuse ettevalmistavate tegevuste hulka kuuluvad järgmised tegevused: detailse müügi- ja turundusstrateegia koos vastava tegevuskavaga sisseostmine ja müügi- ja turundustegevuse arendusega seotud nõustamisteenuste, sealhulgas sihturu nõustamisteenuste, sisseostmine. Lisaks kuuluvad eelnõu käesolevas paragrahvis sätestatud personaliarendustegevuste alla ka uute toodete ja teenuste müügi- ja turundusprotsesside koolitused, mis on otseselt seotud nimetatud tegevuse ettevalmistamise ja uute valdkonda puudutavate teadmiste loomisega. Lisaks toetatakse uute toodete ja teenuste turuletoomisega või kõrge lisandväärtusega toodete ja teenuste uuele turule viimisega seotult ka nende välismessidel või -näitustel tutvustamist ning nimetatud toodete ja teenuste tutvustamiseks vajamineva tootenäidiste ja turundusmaterjali valmistamist.

Uue toote valmistamiseks ja uue teenuse pakkumiseks vajamineva vara ja selle efektiivsaks kasutamiseks vajamineva IT-lahenduste soetamine.

Ettevõtete arenguprogramm üheks eesmärgiks on ettevõtete tänaste tegevuste keerukamaks muutmine ja seeläbi majandustulemuste parandamine. Teisisõnu, ettevõtete arenguprogramm toetab ettevõtjate poolt tehtavaid tegevusi, mis aitavad ettevõtetel tõusta väärtusahelas. Sellest põhimõttest lähtudes toetatakse eelnõuga üksnes uue ja kõrge lisandväärtusega toote valmistamisega või uue ja kõrge lisandväärtusega teenuse pakkumisega seotud masinate ja seadmete ning nende kasutamiseks vajamineva immateriaalse vara soetamist, sealhulgas tootmisjuhtimise tarkvaralahendused, tootmisautomaatika lahendused, asjade interneti põhised tootmiskorralduse lahendused ja küberturbe lahendused.

Toetuse andmisel lähtutakse riigiabi reeglitega sätestatud tingimustest. Toote, teenuse või protsessi arendamisega seotud nõuandeteenuse ja tugiteenuse, sealhulgas vastavuskatsetuste ja sertifitseerimistegevuse, sisseostmiseks ja läbiviimiseks ning kõrge lisandväärtusega toote või teenuse välismessil või -näitusel tutvustamiseks ette nähtud riigiabi saab anda üksnes VKEle. Juhul kui suurettevõtja soovib nimetatud tegevusteks arenguprogrammi elluviimisel toetust saada, käsitletakse neid tegevusi riigiabi vaates vähese tähtsusega abina ja nende toetamisel peab lähtuma VTA määruse tingimustest.

Eelnõu § 11 määratleb toetatavate tegevuste lõikes abikõlblikud kulud ja nendega seonduvad tingimused.

Lõikes 1 sätestatakse, et ettevõtja peab abikõlbliku kulu hiljemalt 31. detsembril 2029. a.

Eelnõu on koostatud nii, et projekti abikõlblikud kulud on esitatud toetatavate tegevuste põhiselt, tuues abikõlblikud kulud välja iga tegevuse lõikes eraldi.

Ettevõtja personaliarendustegevuse raames on abikõlblikud arenguplaani elluviimisega seotud töötajate sisseostetavate koolituste koolituskulud, mille hulka kuuluvad koolitajate personali- ja transpordikulu koolituskohta ning koolituse läbiviimiseks vajalike materjalide ja tarvikute kulud.

Ettevõtja protsesside arendustegevuse abikõlblikud kulud on: nõustamisteenuse sisseostmiskulud ja töökorralduse parendamisega seotud kulud, sealhulgas tootlikkuse tõstmiseks vajamineva immateriaalse vara soetamise ja arendamisega seotud tegevuste kulud. Viimaste hulka loetakse protsesside, sealhulgas tootmisprotsesside juhtimise tarkvara lahenduste ja litsentside kulud ning kulud, mis on seotud nimetatud lahenduste ettevõtjate vajadustele sobivaks arendamisega. Eelloetletud kulud võivad olla tekkinud nii ettevõtja enda tegevuste tulemusel kui ka olla sisseostetud teenuste kulud.

Lõige 3 näeb ette, et uue või täiustatud kõrge lisandväärtusega toote valmistamiseks, uue või täiustatud kõrge lisandväärtusega teenuse pakkumiseks vajalikke masinate, seadmete ja immateriaalse vara ostmisel on abikõlblikud masinate ja seadmete ning nende kasutamiseks vajamineva immateriaalse vara, sealhulgas litsentside kulud. Lisaks ostmisele võib ettevõtja masinad ja seadmed soetada kapitalirendi liisingulepinguga. Sellisel juhul on abikõlblik kulu abikõlblikkuse perioodi jooksul tasumisele kuuluvad liisingumaksud, mis vastab käesoleva määruse §-s 13 sätestatud piirmääradele ja taotluse rahuldamise otsuses toodud tingimustele.

Lisaks on abikõlblikud organisatsiooni protsessi arendamiskulude seas uute arenguplaani elluviimisega seotud arendustöötajate ning uute töölepingu alusel töötavate juhtide personalikulud vastavalt ühendmääruse § 16 lõike 1 punktides 1, 2, 4 ja 5 sätestatud tingimustele. Vastavalt eelnõu § 9 lõikes 6 kehtestatud tingimusele vaadeldakse uut juhti ja uut arendustöötajat arenguprogrammi mõistes. Seega on abikõlblikud uue juhi ja arendustöötaja kulud ka siis, kui uue juhi või arendustöötaja kulud on sama arenguplaani mõne eelneva etappiga seotud projektis juba abikõlblike kuludena välja makstud.

Abikõlbmatud on ühendmääruse § 16 lõike 1 punktides 3, 6 ja 7 sätestatud personalikulud.

Ettevõtja toote või teenuse arendamisel on abikõlblikud:

- arendustöö läbiviimisega seotud töötajate personalikulud;
- arendustöök vajamineva ettevõttevälise teadmise sisseostmise kulud. Nimetatud kulude hulka kuuluvad näiteks patentide sisseostmise ja litsentseerimiskulud, uuringute ning nõustamisteenuste kulud;
- materjalide ja tarvikute kulud;
- uute toodete, teenuste ja protsesside seotud nõuandeteenuse sisseostmise ja tugiteenuste kulud, sealhulgas vastavuskatsetuste ja sertifitseerimistegevuse, sisseostmine ja läbiviimine;
- patendi ja muu immateriaalse vara valideerimise ja kaitsmise kulud;
- projekti jaoks kasutatavate vahendite ja seadmete rentimise ja omandamise kulud. Kui vahendeid ja seadmeid ei kasutata projektis kogu nende kasutusea vältel, on seadmete kasutamise kulu arvestuse aluseks toetuse saaja raamatupidamise sise-eeskirjas sätestatud amortisatsiooniarvestus. Kui projekti arendustegevuste elluviimiseks vahendeid ja seadmeid renditakse, siis on abikõlblik kulu rendileandjaga kokkulepitud rendisumma, mis vastab projekti kestusele ja mis arvutatakse üldiselt aktsepteeritava raamatupidamistava kohaselt.

Eelnõu §-s 12 nähakse ette projekti abikõlblikkuse periood ehk ajavahemik, millal toetuse saaja saab projekti elluviimiseks toetust kasutada. Projekti abikõlblikkuse periood algab taotluse rakendusüksusele esitamise kuupäevast või taotluses märgitud ja taotluse rahuldamise otsuses sätestatud hilisemast kuupäevast ning lõppeb taotluse rahuldamise otsuses sätestatud kuupäeval. Kõige hilisem kuupäev, millal saab projekti elluviimiseks toetust kasutada, on 31. august 2029. a.

Lõige 5 toob välja projekti maksimaalse pikkuse ning võimaluse, et toetuse saaja saab mõjuval põhjusel ja tingimusel, et projektiga kokkulepitud tulemus saavutatakse, taotleda projekti abikõlblikkuse perioodi pikendamist. Projekti abikõlblikkuse perioodi pikendamisel tuleb projekti tegevused samuti ellu viia hiljemalt 31. augustil 2029.

Ettevõtja viib arenguplaani ellu etapiviisiliselt. Projekt on arenguplaani ühe etapi osa, mille tegevusi rahastatakse antud eelnõu toel. Ühe projekti pikkus on maksimaalselt 18 kuud.

Etappideks jaotatud arenguplaan kirjeldab ära kõik tegevused koos oodatavate tulemustega ja toob välja tegevuste omavahelise seosed. Projekt seevastu koosneb nendest tegevustest koos alategevustega, mida nimetatud etapil antud toetusmeetmest rahastatakse. Sellest tulenevalt ei reguleerita käesoleva eelnõuga mitu korda võib äriühing toetust taotleda, vaid on kehtestatud maksimaalne toetussumma ühe ettevõtja kohta.

Lühike projekt võimaldab ettevõtjal olla paindlik ja teha vajadusel muutusi. Juhul kui ühe etapi ja sealhulgas projekti tulemused on esialgselt planeeritust kas paremad või halvemad ning esineb vajadus arenguplaani muuta, siis ei kaasne sellega kogu haldusmenetluse protsessi, mis on vältimatu juba tehtud rahastusotsuste muutmisel. Seevastu olukorras, kus on oluline projekti pikendada, tuleb projekti pikendamisel arenguplaan üle vaadata, tehes vajadusel muudatusi.

Eelnõu §-s 13 määratakse toetuse maksimaalne summa ja osakaal.

Lõigetes 1 ja 2 tuuakse välja, et maksimaalne toetussumma ühe ettevõtja kohta on 500 000 ja uue ning kõrge lisandväärtusega toote või teenuse pakkumiseks vajalike masinate ja seadmete ning immateriaalse vara ostmisel on maksimaalne toetussumma 200 000 eurot.

Lõikes 3 sätestatakse, et ettevõtja organisatsiooni ja protsessiarendustegevuse ning kõrge lisandväärtusega toote või teenuse välismessil või -näitusel tutvustamisel on toetuse maksimaalne summa ühe suurettevõtja kohta 200 000 eurot. Lähtudes riigiabi reeglitest on suurettevõtjate nimetatud tegevuste abimäär väiksem kui teiste määrusest toetatavate tegevuste korral või kehtivad suurettevõtjatele riigiabist muud riigiabi reeglitest tulenevad piirangud. Sellest tulenevalt rakendatakse suurettevõtjate eeltoodud tegevuste toetamisel VTA määrust.

Ettevõtja viib oma arenguplaani ellu etapiviisiliselt ja seetõttu on maksimaalne toetussumma sätestatud ettevõtjapõhiselt. Teisisõnu ei ole eelnõuga reguleeritud toetuse taotlemise arv ja millises arenguplaani etapis võib ettevõtja toetust taotleda, vaid maksimaalne toetussumma ühe ettevõtja kohta. Sellest tulenevalt saab ettevõtja taotleda toetust vastavalt arenguplaanile erinevates arenguplaani etappides, arvestades ettevõtjapõhist maksimaalset piirsummat.

Tegevuste toetuse maksimaalse osakaalu määramisel on lähtutud üldise grupierandi määrusega sätestatud määradest. Arenguplaani elluviimine võib eeldada mitmete paralleelsete tegevuste samaaegset teostamist. Seetõttu võib eelnõu alusel rahastatav projekt sisaldada erinevaid tegevusi. Käesolev eelnõu koosneb koos alamtegevustega kuueteistkümnest erinevast tegevust ja seitsmest erinevast riigiabi liigist. Et lihtsustada ettevõtjatele ja rakendusüksusele toetuse taotlemise, elluviimise ja aruandluse seotud tegevusi ja vähendada bürokraatiat, on eelnõus toetusmääraks kehtestatud kõrgeim võimalik määr kõikide riigiabi liikide lõikes. Sellest tulenevalt sõltub toetuse maksimaalne osakaal üksnes ettevõtja

suurusest, lähtudes sealjuures Euroopa Liidu riigiabi poliitikast, mille alusel on väikeettevõtjatel investeringute tegemisel kõrgemad barjäärid kui suurettevõtjatel.

Lõige 4 sätestab toetuse maksimaalse osakaaludeks:

- 1) väikeettevõtjast toetuse saajal 45 protsenti;
- 2) keskmise suurusega ettevõtjast toetuse saajal 35 protsenti;
- 3) suurettevõtjast toetuse saajal 25 protsenti.

3. peatükk

Nõuded taotlejale ja taotlusele

Peatükis kirjeldatakse nõudeid taotlejale ja taotlusele.

Eelnõu §-s 14 sätestatakse nõuded taotlejale.

Ettevõtete arenguprogramm on ellu kutsunud, et aidata tegutsevaid ettevõtjaid muuta oma tänast äritegevust keerukamaks, nutikamaks ja targemaks ning selle kaudu saavutada paremaid majandustulemusi. Ühelt poolt eeldab soovitud muutuste tegemine ettevõtjalt muu hulgas eelnevat kogemust ja edukust oma senise äriplaani ja selle tegevuste elluviimisel. Ettevõtja eeldusi ja võimekust oma senistes tegevustes edukas olla näitab tema võime oma tooteid ja teenuseid ekspordida ja oma äri kasvatada. Teisalt eeldab ettevõttes muudatuste tegemine ressursse, näiteks piisavat hulka teadmiste ja oskustega töötajaid, kelle abil kavandatud muutusi teha.

Tulenevalt eeltoodust on eelnõu sihtrühmaks Eesti äriregistrisse kantud kaheksa või enama töötajaga äriühing, kelle majandustegevus on kestnud vähemalt kaks aastat ja:

- 1) kes on teeninud ühes majandusaastas vähemalt 50 000 eurot ekspordi müügitulu või
- 2) kelle müügitulu on viimasel kahel majandusaastal kasvanud keskmiselt vähemalt 5%.

Ettevõtte arenguprogrammi 2023+ aasta 2020 majandustulemuste põhjal on 4712 ettevõtjat.

Tabel 13. Ettevõtte arenguprogrammi 2023+ sihtrühma regionaalne jaotus.

Maakond	Sihtrühma suurus (arv)	Osakaal sihtrühmas (%)
Harju maakond	2808	60%
Hiiu maakond	27	1%
Ida-Viru maakond	209	4%
Jõgeva maakond	69	1%
Järva maakond	83	2%
Lääne maakond	49	1%
Lääne-Viru maakond	156	3%
Põlva maakond	47	1%
Pärnu maakond	265	6%
Rapla maakond	94	2%
Saare maakond	91	2%
Tartu maakond	541	11%
Valga maakond	59	1%
Viljandi maakond	114	2%
Võru maakond	100	2%

KOKKU	4712	100%
--------------	-------------	-------------

Allikas: rakendusüksus

Eelnõu §-s 15 on loetletud taotlusele esitatavad nõuded.

Lõikes 1 on toodud nimekiri, milliseid dokumente, andmeid ja kinnitusi peab taotlus sisaldama. Taotlus peab vastama kõikidele määruse tingimustele ja olema esitatud ettenähtud korras ja vormis. Samas eelnõu on osa ettevõtte arenguprogrammist ja toetuse taotlemisele eelneb rakendusüksuse ja ettevõtja tihe koostöö arenguplaani ettevalmistamisel ja koostamisel. Nimetatud koostöö tulemusel omab rakendusüksus toetuse taotlemise hetkeks juba nimetamisväärsel kogusel eelinformatsiooni ettevõtja tänaste tugevuste ja tulevikuplaanide kohta. Mistõttu puudub rakendusüksusel vajadus küsida tavapärasel mahus informatsiooni.

Arenguplaani teostav ettevõtja viib arenguplaani tegevusi ellu etapiviisi. Lähtudes eelnõu § 5 lõikes 5 loetletud tingimustest, peab ettevõtja esitama rakendusüksusele heaks kiitmiseks arenguplaani, mille elluviidav etapp on kirjeldatud detailselt ja arenguplaani järgnete etappide kohta on esitatud üksnes elluviidavad tegevused, nende ligikaudne eelarve, tähtaeg ja seos teiste arenguplaani tegevustega. Projekt on arenguplaani etapi see osa, millele saadakse antud toetusmeetmest toetust. Teisisõnu, need tegevused, mida viiakse ellu ühes arenguplaani etapis antud toetusmeetme toel, moodustavad ühe projekti. Tavapäraselt on ühe arenguplaani etapiga seotud üks projekt, mis koosneb erinevatest tegevustest. Ainult erandkorras ja kooskõlas arenguplaaniga võib taotleja ühes etapis esitada uue projekti taotluse enne eelneva projekti lõppemist. Lähtudes eelnevast peab ettevõtja enne ükskõik millisele arenguprogrammi etapile toetuse taotlemist esitama arenguplaani, mis sisaldab detailselt infot selle etappi kohta ja mille on rakendusüksus eelnevalt heaks kiitnud.

Lõike 1 punkt 11 sätestab, et taotluses kirjeldatud projekt peab ettevõtja arenguplaani elluviimise tulemusel panustama vähemalt ühte nutika spetsialiseerumise valdkonna eesmärgi elluviimisesse. Seletuskirja eelnõu §-i 4 tutvustav osa selgitab, mil moel ettevõtja arenguplaani panust nutika spetsialiseerumise valdkondade eesmärkide täitmisesse hinnatakse.

Lõike 1 punkti 19 kohaselt peab projekt vastama „ei kahjusta oluliselt“ põhimõttele, mis tähendab seda, et ettevõtte peab dokumenteeritult tõendama, et kavandatav investeering ei tekita Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198/13, 18.06.2020, lk 1–31), artikli 17 kohaselt kahju ühelegi artiklis 9 sätestatud keskkonnaeesmärgile¹¹.

Kinnituse andmisel vastavusele põhimõttega „ei kahjusta oluliselt“ tuleb lähtuda lõikes 2 määratust. Lihtsustamaks taotleja poolse dokumentatsiooni ettevalmistamist, et tõendada projekti vastavust lõike 1 punktis 19 nõutule, lisab rakendusüksus oma veebilehele põhimõtte „ei kahjusta oluliselt“ kohta selgitava teabelehe.

4. peatükk

Toetuse taotlemine

¹¹ Keskkonnaeesmärgid: kliimamuutuste leevendamine, kliimamuutustega kohanemine, vee ja mereressursside kestlik kasutamine ja kaitse, ringmajandus, sh jäätmetekke vältimine ja jäätmete ringlussevõtt, õhu-, vee- ja pinnasesaastatuse vältimine ja tõrje, elurikkuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine.

Peatükis esitatakse toetuse taotlemise tingimused.

Eelnõu § 16 kohaselt toimub toetuse taotlemine jooksvalt.

Vastavalt eelnõu lõigetele 2 ja 3 saab ettevõtja toetust taotleda arenguplaani eri etappide elluviimiseks. Ühes arenguplaani etapis võib ettevõtja ellu viia ettevõtte kõigi viie põhisuuna tegevusi. Igas arenguprogrammi etapis saab ettevõtja üldjuhul ellu viia ühe eelnõust rahastatava projekti. Näiteks, arenguplaani I etapis teeb ettevõtja arenguplaaniga arendatava uue toote turu-uuringu ja sõlmib tooteturustamiseks eelkõigekulepped, alustab uue toote tootmisesse viimiseks vajalikku tootmisprotsesside uuendamist. Seega, ka arenguplaani projekt, mida eelnõuga rahastatakse, koosneb § 9 lõikes 2 loetletud eri tegevustest, mis toimuvad paralleelselt. Arenguplaan kui pikaajaline ja eri valdkondi haarav arendustegevuste elluviimise tegevuskava peab olema paindliku ülesehitusega ja võimaldama ettevõtjal seda muuta. Lisaks arenguplaani paindlikule ülesehitusele on oluline, et arenguplaani elluviimine oleks sujuv, sealhulgas, et toetuse taotlemise ja kasutamise ega ei kaasneks tahtmatuid pause, mis takistavad või lükkavad arenguplaani tegevusi edasi. Sellest tulenevalt sätestatakse eelnõuga tingimused, mille alusel saab ettevõtja arenguplaani järgmiseks etapiks toetust taotleda säilitades sealjuures võimaluse vajadusel arenguplaani muuta.

Lühidalt kokkuvõtteks, enne, kui hakata taotlema arenguplaani etapi mistahes järgmisele projektile toetust, peab rakendusüksus olema heaks kiitnud:

- a) arenguplaani eelmise etapi projekti tegevuste elluviimise kirjelduse, milles on näidatud tulemused, kuhu on projekti ja arenguplaani elluviimisega jõutud, ja
- b) arenguplaani etapi, mida hakatakse järgmisena ellu viima ja mis vastab § 5 lõikes 7 esitatud tingimustele.

Kui arenguplaani eelmise etapi elluviimisel on mõni arendustegevus andnud plaanitust teise tulemuse, saab enne uue etapi algust arenguplaani ja tema tegevusi muuta ja täpsustada, esitades rakendusüksusele heakskiitmiseks arenguplaani, mis vastab § 5 lõikes 10 esitatud tingimustele.

Lõikes 5 nähakse ette, et kõik toetuse taotlemisega seotud info, sealhulgas kuupäevad, millal hakatakse taotlusi vastu võtma, millal toetuste taotlemine peatatakse ja millal taotlemine lõpetatakse, on kättesaadavad rakendusüksuse kodulehel.

5. peatükk

Taotluse menetlemine

Peatükis sõnastatakse taotluse menetlemise üldpõhimõtted ja etapid, milleks on taotleja ja taotluse nõuetele vastavaks tunnistamine, projektide hindamine ja selleks hindamiskomisjoni moodustamine ning ekspertide kaasamine, taotluste rahuldamine, taotluste rahuldamata jätmine, taotluste osaline ja kõrvaltingimustega rahuldamine.

Eelnõu §-s 17 sätestatakse menetlemistähtajad. Taotluse menetlemise tähtaeg 30 tööpäeva alates taotluse esitamisest.

Lõike 3 kohaselt teeb rakendusüksus taotluse rahuldamata jätmise otsuse taotlust sisuliselt hindamata, kui taotleja ei ole rakendusüksuse poolt määratud tähtaja jooksul taotluses esinevaid puudusi kõrvaldanud.

Eelnõu §-s 18 sätestatakse taotleja ja taotluse nõuetele vastavus. Rakendusüksus hindab taotleja ja taotluse vastavust määruse nõuetele, kuid selle kohta eraldi haldusakti ei koostata.

Rakendusüksus teeb taotluse rahuldamata jätmise otsuse taotlust sisuliselt hindamata, kui taotlus või taotleja ei vasta määruses sätestatud nõuetele.

Eelnõu §-s 19 kirjeldatakse valikukomisjoni moodustamise ja ekspertide hindamisprotsessi kaasamise põhimõtteid.

Lõigete 1 ja 2 kohaselt moodustab rakendusüksus taotluste hindamiseks valikukomisjoni, kooskõlastades selle koosseisu eelnevalt rakendusasutusega. Rakendusüksus kaasab taotluste hindamise läbiviimisse eksperte.

Valikukomisjoni koosseis tehakse avalikuks rakendusüksuse veebilehel hiljemalt taotluste vastuvõtmise alustamise päeval.

Lõikes 3 nähakse ette nõuded valikukomisjoni liikmetele ja ekspertidele. Valikukomisjoni liikmed ja eksperdid, kes on seotud projekti või taotlejaga ei osale vastava projekti hindamisel. Lisaks ei osale projekti hindamisel valikukomisjoni liikmed ja eksperdid, kellel on projektis läbiviidava tegevusega seotud ärihuvid.

Eelnõu §-s 20 on toodud taotluse valikukriteeriumid ja -metoodika, mis lähtuvad perioodi 2021–2027 seirekomisjoni kinnitatud valikukriteeriumitest ja -metoodikast. Määratud vastavus- ja hindamiskriteeriumid on mittediskrimineerivad ja läbipaistvad ning tagavad, et valitud tegevused arvestavad määruse¹² nr 2021/1060 artiklis 9 sätestatud horisontaalseid põhimõtteid, millega:

- võetakse arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste hartat¹³;
- võetakse arvesse ÜRO Puuetega inimeste õiguste konventsiooni nõudeid, sealhulgas Artiklis 9 toodud nõudeid ligipääsetavusele;
- võetakse arvesse ja edendatakse soolist võrdõiguslikkust, soolise aspekti arvestamist ning sooküsimuste lõimimist;
- tagatakse diskrimineerimise vältimine ja ligipääsetavus;
- toetatakse kestliku arengu edendamise eesmäärke;
- tagatakse vastavus Euroopa Liidu keskkonnaalastele õigusaktidele;
- rakendatakse põhimõtet „ei kahjusta oluliselt“.

Tabel 14. Projektide valikukriteeriumid

Valikukriteeriumid	Osakaal koondhindest
1. projekti mõju valdkondlike arengukavadega, mõju rakenduskava erieesmärgi, meetme ja arenguplaani eesmärkide saavutamisele, mille raames hinnatakse arenguplaani alusel ettevõtja tegevustes ja ärimudelil tehtavate muudatuste ulatust ja keerukust arenguplaani	35%

¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu [määrus \(EL\) 2021/1060](#), 24. juuni 2021, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ELT L 231, 30.6.2021, lk. 159–706)

¹³ <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:et:PDF>

eeldatavat mõju ettevõtja tulevastele majandustulemustele, arenguplaani panust nutika spetsialiseerumise valdkondade eesmärkide täitmisesse, kas ja kuidas on projekt suunatud rakenduskava 2021–2027 meetme eesmärkide täitmisele.	
2. projekti põhjendus , mille raames hinnatakse projekti kooskõla arenguplaani etapiga ja panust selle elluviimisesse, projektis läbi viidavate üksiktegevuste põhjendatust ja kooskõla, projekti tegevuste ja eesmärkide määratlust ja selgust.	20%
3. projekti kuluefektiivsus , mille raames hinnatakse, kas ettenähtud tegevused ja lahendused on piisavalt kuluefektiivsed planeeritud väljundite ja tulemuste saavutamiseks ning kas planeeritud eelarve on realistlik.	15%
4. taotleja suutlikkus projekti ellu viia , mille raames hinnatakse, kas taotleja on jätkusuutlik ja kas tal on vajaminevad teadmised, oskused, kogemus ning õiguslikud, organisatsioonilised ja tehnika- ning tehnoloogiaalased eeldused projekti kavandatud viisil elluviimiseks, taotleja võimekust kaasata projekti elluviimisesse erainvestorite investeeringuid.	20%
5. arenguplaani panus ettevõtja kestlikkuse eesmärkide elluviimisesse ning projekti kooskõla Eesti pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtete ja sihtidega ning panus § 7 lõikes 8 toodud näitajate saavutamisse , mille raames hinnatakse, kas ettevõtja arenguplaan aitab ettevõtjal püstitada või edasi arendada ettevõtte kestlikkuse eesmärgi, kuidas ettevõtja arenguplaan aitab ettevõtjal kestlikkuse eesmärgi ellu viia ja nendega seotud tegevusi ettevõtja tegevustesse rakendada ning kas ettevõtja arenguplaan ja selle projekt on kooskõlas ja panustab Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega ning aitab saavutada sellega seotud eesmärgi.	10%

Projekti mõju strateegia „Eesti 2035” aluspõhimõtete hoidmisele ja sihtide saavutamisele hindamine.

Arenguplaani mõju strateegia „Eesti 2035” aluspõhimõtete hoidmisele ja sihtide saavutamisele hindamine on väljatöötatud kooskõlas Riigi Tugiteenuste Keskuse välja toodud põhimõtetega. Taotleja toob taotluses välja, millisesse strateegia „Eesti 2035” sihi saavutamisesse ja kuidas arenguplaan panustab. Taotluses esitatud info järgi hinnatakse arenguplaani mõju § 7 lõikes 3 nimetatud strateegia „Eesti 2035” iga sihi kohta eraldi. Arenguplaani tulemuste hindamisel hindab toetuse saaja arenguplaani panust nimetatud näitajate saavutamisesse lõpparuandes. Lõpparuandes analüüsib toetuse saaja, kas ja kuidas ellu viidud tegevused panustasid strateegia „Eesti 2035” sihi saavutamisesse.

Regionaalarengu, kliima ja keskkonnahoiu ning võrdsete võimaluste valdkondadesse panustamist hinnatakse järgmiste mõõdikutega:

1. Regionaalne areng:

1.1. väljaspool Harjumaad loodud sisemajanduse koguprodukt elaniku kohta EL 27 keskmisest.

2. Kliima ja keskkonnahoid:

2.1. ressursitootlikkus;

2.2. kasvuhoonegaaside netoheide CO₂ ekvivalenttonnides.

3. Võrdsed võimalused:

- 3.1. soolise võrdõiguslikkuse indeks;
- 3.2. hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik;
- 3.3. ligipääsetavuse näitaja.

Ettevõtja arenguplaan võib panustada eeltoodud valdkondadesse otseselt või kaudselt. Kuna määrusega toetatakse nii ettevõtte enda toimimisprotsesse, sealhulgas personali ja ressursikasutusega seotud protsesse kui ka ettevõtte uusi tooteid ja teenuseid puudutavaid TA-tegevusi, siis ka kaudne panus võib olla väga oluline. Samas, kaudset panust ei pruugi olla võimalik mõõta numbriliste näitajatega või see võib ilmnedas alles pärast projekti jätkutegevuste elluviimist. Samas, kui eeldust loovaid tegevusi ellu ei viidaks, jääksid ka jätkutegevused teostamata ja seeläbi ka positiivsed muutused toodud valdkondades saavutamata.

Lõikega 2 nähakse ette, et taotlusi hinnatakse valikukriteeriumite alusel skaalal 0 kuni 4 punkti.

Detailne hindamisprotsess reguleeritakse hindamismetoodikaga. Enne taotlusvooru avamist kooskõlastab rakendusüksus hindamismetoodika rakendusasutusega ja teeb hindamismetoodika kättesaadavaks oma veebilehel. Lisaks kooskõlastatakse hindamismetoodika nende rakendusasutustega, kes nõustavad riigi pikaajalises arengustrateegias kinnitatud strateegilistesse sihtidesse ja aluspõhimõtetes panustamist vastavalt nende vastutusvaldkondadele. Hindamismetoodika avalikustamine aitab ettevõtjatel ette valmistada arenguplaani elluviimisega seotud projekte, sealhulgas planeerida ajaliselt tegevuskava ning ajastada muude arenguplaani elluviimiseks vajalike finantseerimise allikate kaasamist. Lisaks tagab hindamismetoodika avalikustamine läbipaistvuse ning võrdse kohtlemise kõikidele taotlejatele. Seetõttu on oluline, et hindamismetoodika oleks kättesaadav enne taotlusvooru avamist ja kõikidele potentsiaalsetele taotlejatele sarnasel moel.

Eelnõu §-s 21 sätestatakse taotluste rahuldamise tingimused ja kord.

Lõige 1 toob välja, et rahuldamisele kuulub nõuetele vastavaks tunnistatud taotlus, mis on määruse § 20 lõikes 1 loetletud valikukriteeriumide alusel saanud koondhindeks vähemalt 2,50 ja mis ei ole määruse § 20 lõikes 1 toodud valikukriteeriumite lõikes hinnatud hindega alla 2,0.

Lisaks sätestatakse, et taotluse rahuldamise otsuses sätestatakse muu hulgas toetuse saaja õigused ja kohustused, toetuse tingimused ning aruannete esitamise tähtajad ja kord.

Eelnõu §-s 22 on toodud taotluste rahuldamata jätmise tingimused ja kord.

Vastavalt lõikele 1 võib rakendusüksus jätta taotluse rahuldamata, kui taotluses esitatud ja taotluse menetlemisel kogutud teavet kogumis hinnates ilmneb, et projekti eesmärgid on saavutatavad toetuseta.

Sätestatakse, millist teavet peab taotluse rahuldamata jätmise otsus sisaldama.

Eelnõu §-s 23 sätestatakse, kuidas toimub taotluste osaline või kõrvaltingimusega rahuldamine.

Lõike 1 kohaselt peab taotleja olema nõus rakendusüksuse poolt taotlusele tehtud muudatusettepanekutega, vastasel juhul teeb rakendusüksus taotluse rahuldamata jätmise otsuse.

Juhul kui rakendusüksus teeb taotluserahuldamise otsuse kõrvaltingimusega, siis toetust makstakse pärast kõrvaltingimuse täitmist, saades selleks rakendusüksuselt kinnituse.

6. peatükk

Taotluse rahuldamise otsuse muutmise

Peatükkiga sätestatakse taotluse rahuldamise otsuse muutmise tingimused.

Eelnõu §-s 24 sätestatakse, kuidas toimub taotluste rahuldamise otsuse muutmise ja toetuse suurendamine.

Taotluse rahuldamise otsust muudetakse rakendusüksuse algatusel või toetuse saaja sellekohase kirjaliku avalduse alusel ühendmääruse §-s 12 sätestatud tingimustel ja korras.

Lõige 2 täpsustab, et rakendusüksusel on õigus keelduda taotluse rahuldamise otsuse muutmisest, kui soovitatav muudatus seab kahtluse alla projekti oodatavate tulemuste saavutamise või projekti tegevuste lõpetamise projekti abikõlblikkuse perioodil.

Lõike 3 kohaselt otsustab rakendusüksus taotluse rahuldamise otsuse muutmise 30 tööpäeva jooksul pärast vastavasisulise avalduse saamist ning võib lõike 4 alusel lubada muutmist ka tagasiulatuvalt, kui see aitab kaasa projekti tulemuste saavutamisele ja muudatus on põhjendatud.

Taotluse rahuldamise otsust võib muuta ka põhjendatud juhtudel ja tingimusel, et muudatus aitab kaasa projekti tulemuste ja eesmärkide saavutamisele, ka tagasiulatuvalt.

7. peatükk

Aruannete esitamine

Peatükis kehtestatakse toetusega seotud aruannete esitamise tingimused.

Eelnõu §-s 25 on sätestatud aruandlust puudutavad toimingud ning nõuded.

Lõiked 1 ja 2 näevad ette, et toetuse saaja esitab projekti vahe- ja lõpparuanded rakendusüksuse vormidel. Vahe- ja lõpparuande esitamise kuupäevad ja vahearuande esitamise periood sätestatakse taotluste rahuldamise otsuses. Juhul kui vahearuande ja lõpparuande esitamise vahe on vähem kui kuus kuud või projekti kestvus on lühem kui kuus kuud, esitatakse vaid projekti lõpparuanne.

Lõigete 3 ja 4 kohaselt peab vahearuanne sisaldama ellu viidud tegevuste kirjeldust, võrrelduna projekti taotlusega, koos saavutatud tulemustega ning lõpparuanne peab sisaldama kogu projekti peamiste tegevuste kirjeldust ja teavet projekti väljundite ja tulemuste saavutamise kohta ning kirjeldust ja hinnangut strateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtetele ja sihtidesse panustamise kohta.

Vahe- ja lõpparuandele hinnangu andmiseks võib rakendusüksus kaasata hindamiskomisjoni või eksperte.

Lõike 6 kohaselt rakendusüksus, kas kinnitab või lükkab vahe- või lõpparuande tagasi 30 tööpäeva jooksul alates selle registreerimisest.

Lõige 7 näeb ette, et rakendusüksusel või rakendusasutusel on õigus nõuda toetuse saajalt järelaruande esitamist viie aasta jooksul projekti abikõlblikkuse perioodi lõppemisest. Järelaruande eesmärk on korjata teavet, et hinnata toetusmeetme laiemat ja pikemaajalist mõju. Järelaruande vormi, küsimused valmistab ette rakendusüksus. Järelaruannetega kogutud teabe analüüsimise tulemusi kasutatakse uute toetusmeetmete väljatöötamisel.

8. peatükk

Toetuse maksmise tingimused

Eelnõu §-s 26 on toodud toetuse maksmise tingimused.

Eelnõu sätestab, et toetust makstakse ühendmääruse § 27 lõigete 1 ja 2 alusel. Toetust makstakse toetuse saajale tegelike kulude alusel. Toetuse maksmise eeldusteks on projekti tegevuste läbiviimine, abikõlblike kulude tegemine ning rakendusüksuse nõudmisel vastava aruandeperioodi vahe- või lõpparuande esitamine ja nende kinnitamine rakendusüksuse poolt.

Lisaks nähakse ka ette võimalus maksta toetus välja otse arve väljastajale, kes võib olla nii tarnija kui ka töövõtja. Sellisel juhul peab toetuse saaja olema sellist soovi avaldanud ja rakendusüksusel arve väljastajalt kinnitus, et ta on sellest teadlik ja nõustub sellise arveldamise viisiga. Rakendusüksuse õigus teha makse otse arve väljastajale ei tähenda seejuures toetuse saaja kohustuste üleminekut rakendusüksusele ega seda, et toetuse saaja on toetuse väljamaksmisnõude loovutanud arve väljastajale. Kulu maksmise nõue loetakse toetuse saaja poolt täidetuks, kui rakendusüksus on makse teinud. Rakendusüksus teeb seejuures nimetatud makseid tingimusel, et rakendusüksusel on võimalik menetleda maksetaotlust arvel märgitud maksetähtajaks.

Lõikes 2 sätestatakse, et läbipaistvuse suurendamiseks ning menetluse, sealhulgas järelkontrolli lihtsustamiseks peavad kõik abikõlblikud kulud olema tasutud pangatülekandega. Viimati nimetatud nõue ei kehti, uue toote või teenuse arendamiseks kasutatavate vahendite ja seadmete kasutuskulude, mille kasutusiga on pikem kui projekt, puhul või vahendite ja seadmete maksegraafiku alusel tasutava rentimise korral.

Juhul kui projekti elluviimiseks vajalikke vahendite ja seadmete kasutamisega on pikem kui projekti kestus, siis nende kulu arvustatakse toetuse saaja raamatupidamise sise-eeskirjades sätestatud amortisatsiooniarvestuse alusel. Riigiabi andmisel tuleb amortisatsioonikulude puhul lähtuda üldise grupierandi määruuses sätestatud tingimustest ja raamatupidamise heast tavast.

Toetuse saaja esitab lõike 4 kohaselt maksetaotluse koos nõutud dokumentide ja tõenditega rakendusüksusele mitte tihedamini kui kord kvartalis.

Lähtudes rakendusüksuse kogemustest ja soovist vähendada aruannete koostamise ja kontrollimisega seotud halduskoormust ettevõtjale ja rakendusüksusele, seatakse kuludokumendi abikõlblike kulude summa alampiir. Sellest tulenevalt peab kuludokumendi abikõlblike kulude summa ilma käibemaksuta olema vähemalt 100 eurot. Valitud alampiir

lähtub rakendusüksuse eelnevast kogemusest sarnaste tegevuste elluviimise rahastamisel ja kuludokumentide menetlemisel.

9. peatükk

Toetuse saaja ja rakendusüksuse õigused ning kohustused

Peatükis nähakse ette toetuse saaja ning rakendusüksuse õigused ja kohustused.

Eelnõu § 27 sätestab toetuse saaja õigused ja kohustused.

Lõike 2 kohaselt peab toetuse saaja täiendavalt tagama, et materiaalse vara asendamisel enne kolme aasta möödumist arvates projekti abikõlblikkuse perioodi lõppemisest sama funktsiooni täitva varaga, kui materiaalne vara on purunenud või aegunud, säilib ettevõttes majandustegevus vahetatud vara abil vähemalt kolme aasta jooksul arvates projekti abikõlblikkuse perioodi lõppemisest. Suurettevõtjast toetuse saaja korral kohaldub käesoleva sätte rakendamisel kolme aasta asemel viie aasta pikkune periood.

Eelnõu §-s 28 loetletakse rakendusüksuse õigused ja kohustused.

10. peatükk

Finantskorrektsioonid ja vaided

Peatükk toob välja finantskorrektsioonide tegemise, toetuse tagastamise ja vaide menetluse läbiviimise tingimused.

Eelnõu § 29 kohaselt tehakse finantskorrektsiooni otsus ja tagastatakse toetus vastavalt ÜSS2021_2027 § 28–30 ja ühendmääruse 34–38 sätestatule.

Eelnõu § 30 sätestab vaide esitamine korra.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Eelnõu koostamisel on arvestatud:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. a määrusega (EL) nr 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid.
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 2021/1058, 24. juuni 2021, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi;
- Euroopa Komisjoni määruse (EL) nr 1407/2013, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes;
- Euroopa Komisjoni määrus (EL) nr 651/2014 ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks.

4. Eelnõu mõjud

Eelnõu eesmärk on aidata ettevõtjal strateegilise planeerimise toel välja töötada ja rakendada kõrgemat lisandväärtust loov ärimudel või -suund ja selle tulemusel saavutada paremaid majandustulemusi. Seega on eelnõul otsene mõju majandusele.

Ettevõtja üleminek kõrgema lisandväärtusega ärimudelile toob tavapäraselt kaasa suurema müügikäibe ja ettevõtja töötajate palgakasvu. See omakorda kasvatab riigi maksumulusid, millega omakorda kaasneb üldine heaolu kasv ja paremad riigi teenused oma kodanikele ja ettevõtetele.

Uuele ja kõrgemat lisandväärtust loovale ärimudelile üleminek toob kaasa ka tehnoloogilise hüppe, millega kaasneb tavapäraselt ka otsene mõju keskkonnale:

1. arenguplaani toel arendatakse välja uued tooted ja teenused – uue põlvkonna toodete ja teenuste keskkonna mõju on väiksem kui eelmise põlvkonna toodetel ja teenustel; kasutatakse materjalide korduvkasutuse ja ringmajanduse põhimõtteid; uue tooted ja teenused on ressursi, sealhulgas energiat, vett vähem tarbivad;
2. arenguplaani toel arendatakse välja ja võetakse kasutusele uued ja digiteeritud protsessid – digiteeritud protsessid aitavad kaasa ressursi paremale kasutusele, sealhulgas vähendavad jääke, aitavad korraldada tarneid ja ettevõttesiseseid tegevusi ressursi säästval moel, võimaldavad kasutusele võtta ettevõtte kestlike toimetudele.
3. arenguprogrammi toel soetatakse uue toote või teenuse pakkumiseks uued ja keskkonda säästvamad masinad ja seadmed.

Eeltoodust lähtudes on ettevõtte arenguprogrammil ja tema toetusmeetmel otsene mõju looduskeskkonnale.

5. Eelnõu rakendamise seotud kulud ja rakendamise eeldatavad tulud

Toetuse andmise rakendamise seotud kulud kaetakse tehnilise abi vahenditest. Eelnõuga tulu ei teenita.

6. Eelnõu jõustumine

Eelnõu jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, Kliimaministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile, Haridus- ja Teadusministeeriumile, Kultuuriministeeriumile, Sotsiaalministeeriumile ja Riigi Tugiteenuste Keskusele, Euroopa Komisjonile ja perioodi 2021–2027 seirekomisjonile ning arvamuse avaldamiseks TAIE juhtkomisjonile.

Lisa 1. Toetusmeetme, riigi pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtide ning ühissätete määruse artiklis 9 nimetatud horisontaalsete põhimõtete vahel vaheliste seoste analüüs.

Lisa 2 „Ei kahjusta oluliselt“ (DNSH) analüüs

Lisa 3. Põhiõiguste harta ja puuetega inimeste õiguste konventsiooniga arvestamise kontrollleht.

Lisa 4. Riskihindamise tabel.

Toetusmeetme, riigi pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtide ning ÜSM artiklis 9 nimetatud horisontaalsete põhimõtete vaheliste seoste analüüs

„Eesti 2035“ siht	Horisontaalsed põhimõtted
Eesti majandus on uuendusmeelne ja teaduspõhine	Võrdsed võimalused (sh diskrimineerimise vältimine)
	<p>Uuringud¹⁴ kinnitavad, et sotsiaalselt vastutustundlikud ettevõtted, kes lähtuvad organisatsiooni juhtimises muu hulgas mitmekesisuse, võrdse kohtlemise ja kaasatuse põhimõttest on ärioluliselt edukamad kui homogeensed, leiavad probleemidele loovamad ja innovaatilisemad lahendused ja on konkurentsivõimelisemad. Ettevõtjad panustavad võrdsete võimaluste edendamisse organisatsiooni juhtimises ja töökeskkonnas vastutustundliku ettevõtluse põhimõtete rakendamiseks väärtustades mitmekesisust, tagades võrdse kohtlemise ja kaasatuse ning edendades töö- ja pereelu ühitamist.</p> <p>Eelnõu tasemel otsene seos puudub. Eelnõu toetab ühiskonna kõikidesse gruppidesse kuuluvate inimeste eneseteostusvõimalusi, sealhulgas võimalusi nii tööandaja kui töövõtjana tegeleda huvipakkuvate tööülesannetega ja saada selle eest väärilist tasu. Arenguprogrammi ja selle toetusmeetme tulemusena töötab ettevõtja välja ja rakendab tööle uue ärimudeli või -suuna. Selle tulemusena paraneb ettevõtja rahvusvaheline konkurentsivõime ja kasvab ettevõtja lisandväärtus ja müügitulu. Ettevõtte töötajatele võimaldab kõrge lisandväärtusega ärimudeleile üleminek tegeleda eneseteostust pakkuvate tööülesannetega. Selle eelduseks on täiend- ja ümberõpe. Ettevõtte töötajate täiend- ja ümberõpe, mis toetab ettevõtte üleminekut kõrgema lisandväärtusega ärimudelile, on toetusmeetmes toetatav tegevus.</p> <p>Meetme tasemel tagatakse läbi teavitustöö kõikide huvigruppide ning kõikide taotlejate võrdne kohtlemine.</p> <p>Toetuse taotlemisel näitab taotleja, kelle arenguplaan ja selle elluviimist rahastav projekt panustab „Eesti 2035“ sihi saavutamisel võrdsete võimaluste põhimõtete rakendamisesse, kuidas ettevõtte töökeskkonnas ja juhtimises rakendatakse vastutustundliku ettevõtluse põhimõtteid, sealhulgas võetakse arvesse ja rakendatakse mitmekesisust, võrdset kohtlemist ja kaasatust. „Eesti 2035“ hindamiskriteeriumi all antakse sellele enne rahastamist hinnang.</p>

¹⁴ <https://www.bcg.com/publications/2018/how-diverse-leadership-teams-boost-innovation>;
<https://www.deloitte.com/content/dam/Deloitte/au/Documents/human-capital/deloitte-au-hc-diversity-inclusion-soup-0513.pdf>;
<https://www.gartner.com/smarterwithgartner/diversity-and-inclusion-build-high-performance-teams>

	<p>Kaks aastat peale arenguprogrammi lõppu hinnatakse ettevõtja arenguplaaniga seatud eesmärkide, „Eesti 2035“ eesmärkide täitmist.</p> <p>Eelnõu panus „Eesti 2035“ näitajasse: hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik.</p> <p>Sooline võrdõiguslikkus</p> <p>Valdkonna suurimaks väljakutseks on, et kõikidest Eesti ettevõtetest on naiste loodud ja juhitud vähesed ettevõtted. Naiste ja naisettevõtjate osatähtsus võrreldes meestega on madalam nendes valdkondades, mis tegelevad tehnoloogiate arendamise ja rakendamise ja mis nõuavad insenertehnilist haridust ja tippjuhi töökogemust</p> <p>Naisettevõtjatel on rohkem raskusi rahaliste vahendite ja kapitali hankimisel ning kapitali kaasamisel. Samuti on naisettevõtjad vähem riskijulged, mis takistavad neid iseseisvalt ambitsioonikate ja suuri investeeringuid nõudvate äriliste muutuste tegemist.</p> <p>Ettevõtja arenguprogramm ja selle toel valmiv arenguplaan on kõikides oma etappides rakendusüksuse poolt toetatud. Rakendusüksuse kliendihaldur toetab ja suunab ettevõtjaid, sh naisettevõtjaid oma arenguplaani ettevalmistamisel ja elluviimisel, leides ja pakkudes just ettevõtja vajadusest ja võimekusest lähtuvaid tööriistu. Ettevõtte arenguprogramm ja selle toetus on suunatud kõikidele Eesti äriregistris registreeritud ettevõtjatele, kes soovivad arendada uusi tooteid või teenuseid, aga kes näevad nendes tegevustes suurt riski ning kellel pole selleks piisavat kapitali. Lähtudes ettevõtte arenguprogrammi ettevõtjakesksest ülesehitusest, võib ta sobida ka naisettevõtjatele, kellel on küll ambitsioon ja tahe tulevikus kasvada, aga kellel puuduvad riskijulgus ja teadmine, kuidas uut ärimudelit välja töötada ja rakendada.</p> <p>Ettevõtte arenguprogrammil ja tema toetusmeetmel puudub otsene mõju soolise võrdõiguslikkuse väljakutse – Eestis on vähe naiste loodud ettevõtteid lahendamisele, kuna toetuse sihtrühm on tegutsevad ettevõtjad. Toetusmeetmega ei toetata uute ettevõtete loomist. Samas võib meetmele olla otsene mõju teise soolise võrdõiguslikku väljakutse – Eestis on vähe naisjuhte lahendamisele. Toetusmeetmega toetatakse ettevõtte arenguplaani väljatöötamise, läbiviimise ja tulemuste rakendamise seotud juhtide palkamist, sealhulgas naisjuhtide palkamist.</p> <p>Toetuse taotlemisel näitab taotleja, kas ja mil moel tema projekt panustab soolise võrdõiguslikkuse tagamisse. „Eesti 2035“ hindamiskriteeriumi all antakse sellele enne rahastamist hinnang. Kaks aastat peale arenguprogrammi lõppu hinnatakse ettevõtja arenguplaaniga seatud eesmärkide, „Eesti 2035“ eesmärkide täitmist.</p> <p>Panus „Eesti 2035“ näitajasse: soolise võrdõiguslikkuse indeks.</p> <p>Ligipääsetavus</p>
--	---

Ettevõtte arenguprogrammil ja tema toetusmeetmel võib ligipääsetavusele olla mõju:

1. uue ärisuuna või -mudeli alusel välja töötavate toodete ja teenuste kaudu;

2. arenguprogrammis osaleva ettevõttesiseste protsesside ümberkorraldamise kaudu, mis võimaldab ettevõtjal palgata erivajadustega töötajaid. Ettevõtja protsesside digitaliseerimine ja automatiseerimine nõuab ettevõtjalt teist liiki töökohtade loomist, näiteks kaovad ära füüsilist tööd nõudvad ametid ja asenduvad töökohtadega, mida võivad täita ka puudega, näiteks piiratud liikumisvõimega inimesed;

3. arenguprogrammis osaleva ettevõtja müügi- ja turundustegevuse arendamine ja läbiviimise kaudu, sealhulgas välismessidel ja/või näitustel osalemise ning tootenäidiste ja turundusmaterjali valmistamise kaudu.

Kuna ettevõtte arenguprogramm on individuaalne instrument ettevõtja konkurentsivõime kasvatamiseks, siis toetusmeetme tasemel ei ole võimalik seda teemat analüüsida ega võimalikke lahendusvõimalusi pakkuda, kuna meede ei käsitle konkreetse valdkonna, teenuse, infrastruktuuri või toote arendamise toetamist. Seetõttu antakse hinnang puutumuse kohta projekti tasemel taotleja poolt taotluses.

Toetuse taotlemisel näitab taotleja, kas ja mil moel tema projekt panustab ligipääsetavuse tagamisse. „Eesti 2035“ hindamiskriteeriumi all antakse sellele enne rahastamist hinnang. Kaks aastat peale arenguprogrammi lõppu hinnatakse ettevõtja arenguplaaniga seatud eesmärkide, „Eesti 2035“ eesmärkide täitmist.

Panus „Eesti 2035“ näitajasse: **ligipääsetavuse näitaja.**

Regionaalne tasakaalustus

Toetav mõju – ettevõtja arenguprogrammi kutsumisel ja arenguplaani ettevalmistamisel ja toetusmeetmest tegevuste elluviimisel pööratakse tähelepanu piirkondade vaheliste erinevuste vähendamisele. Ettevõtte arenguprogramm on suunatud tegutsevale ettevõtjale, kes on ambitsioonikas ja soovib hüppeliselt kasvada.

Ettevõtte arenguprogrammi 2015–2022 regionaalne jaotust näeb seletuskirja tabelis 3 „[Ettevõtte arenguprogrammis 2015–2022 osalenud ettevõtete regionaalne paiknemine](#)“. Analüüsides eelmise perioodi tulemusi toome esile, et üksnes Viljandi maakonna ettevõtete osakaal ületab esialgu prognoositud tulemust (peamiselt ettevõtja paiknemise aadressi andmete põhjal äriregistri järgi). Kaheksast Viljandimaal registreeritud ettevõttest on kuus oma arenguplaani ellu viinud väljaspool Viljandimaad.

Võttes aluseks eelmise struktuuritoetuste perioodi kogemused, otsustati uue perioodi väljatöötamisel ettevõtte arenguprogrammi rakendamine jaotada kaheks:

1. **Ettevõtte arenguprogramm** – ambitsioonikatele ettevõtetele, kellel on ressursse ja soovi kasvada hüppeliselt rohkem kui sama valdkonna teised ettevõtted. Ettevõtte arenguprogramm on üle-eestiline meede.
2. **Väikse ja keskmise suurusega arenguprogrammi toetusmeede** – meetmest toetakse üksnes piirkondlikke ettevõtteid, mis asuvad väljaspool Harjumaad (sh Tallinn) ning Tartu linna.

Piirkondlike kasvuambitsioonidega ettevõtjate peamised takistused võrreldes Tallinna, Harjumaaga ja Tartu ning Tartumaaga on:

1. kehvem ligipääs investeringuteks vajalikule kapitalile;
2. oskustööjõu puudus;
3. mittepiisavad liikumisvõimalused ja transpordiühendused teiste Eesti piirkondade töötajate piirkondlikku ettevõttesse tööle asumiseks;
4. kehvem ligipääs kiirele internetile, mis ei võimalda teha investeringuid kõrget lisandväärust loovatesse tootmiseseadmetesse ja -protsessidesse;
5. kohalike kogukondade vastuseis ettevõtete, eriti uute tootmiseettevõtete rajamisele ja olemasolevate laienemisele¹⁵, välja arvatud Ida-Virumaa;
6. kohalike omavalitsuste võimekus ettevõtja investeringuteks vajalike menetluste läbiviimisel.

Ettevõtte arenguprogrammi toetusmeede panustab teataval määral esimesse ja teisse punkti, kuna toetusmeetme abil saab ettevõtja ellu viia oma arenguplaani teatud tegevusi, vajadusel kaasates selleks arendustöötajaid ja juhte. Punktides 3–6 on esitatud peamised takistused ei ole lahendatavad ettevõtte arenguprogrammi toel. Samas võib nendel takistustel olla piirkondliku ettevõtja investeringute tegemisel kaalukas mõju, mille tõttu ta jätab piirkondlik ettevõtja investeringud tegemata ning ei soovi ta seega liituda ka ettevõtte arenguprogrammiga.

Esimesed neli takistust on ka regionaalse arengu tegevuskavas toodud juurprobleemid. Ettevõtjate piirkondlikud investeringud ja piirkondlikke ettevõtjate kasvamine vajavad komplekslahendusi, rakendades selleks strateegiliselt läbi mõeldult erinevaid tegevusi.

Ettevõtte arenguprogrammi toetusmeetmest saab toetust taotleda juhul, kui ettevõtjal on ambitsioon muuta oma senist ärimudelit või välja töötada uus ärisuund ja ta on selle eesmärgiga koostanud arenguplaani. Teisisõnu peab regionaalsel ettevõtja olema võimalus oma või mõnes muus Eesti piirkonnas kasvada. See omakorda nõuab läbimõeldud piirkondlikku ettevõtluspoliitikat, mida veavad eest maakondlikud arenduskeskused ja teised arendusorganisatsioonid. Piirkondlike ettevõtete kaasamiseks ettevõtte arenguprogrammi lepatakse kokku, millist sisulist tuge, tutvustusüritused, materjalid

¹⁵ <https://arileht.delfi.ee/artikkel/93298465/vineeritehase-laienemine-arritab-otepaa-elanikke-meil-on-siin-ikkagi-otepaa-mitte-kehra>

vajavad piirkondlikud arenduskeskused ettevõtte arenguprogrammi oma piirkonnas tutvustamiseks ja kuidas piirkondlikud ettevõtted liiguvad rakendusüksuse kliendihalduri portfelli.

Lähtudes eeltoodud takistustest ja nende koosmõjust langetab ettevõtja valiku, kus piirkonnas areneda ja kasvada.

Ettevõtte arenguprogrammi ja tema toetusmeetme regionaalseid erisusi vähendavate sekkumisvõimaluste analüüs:

1. Taotlejate täiendav informeerimine ja nõustamine – Rakendusüksus ja koostöös teiste osapooltega, sh maakondlikud arenduskeskused, erialaliidud ja ettevõtluse katusorganisatsioonid, teevad fookusseeritult informatsioonijagamist ja nõustamist väiksema ettevõtlusaktiivsusega piirkondadesse ehk väljapool Harju ja Tartu maakonda.

2. Võimekust arendavate tegevuste kavandamine –

Ettevõtte arenguprogrammi II etapis, kus ettevõtja valmistab ette arenguplaani, saab ettevõtja kliendihalduri suunaval toel kasutada erinevaid rakendusüksuse ja teisi riiklike toetusmeetmeid.

3. Piirkonniti erinevad kvalifitseerimistingimused –

Ettevõtte arenguprogrammi läbimise üheks eelduseks on juba tegutseva ettevõtja ambitsioon ehk tahe ja valmisolek kasvada ning teha oma majandustulemustes hüppeline kasv. Tegutseva ettevõtja ärimudeli muutus eeldab ühelt poolt lisaks ettevõtja võimekust paralleelselt arendustegevusega jätkata igapäeva tegevust. Teisalt peab ettevõtjal olema võimekus, sh piisavad ressursid, teadmised, oskused, kogemused, et muutus läbi viia. Sellest lähtudes on arenguprogrammi ettevõtetele seatud järgmised tingimused:

- vähemalt 8 töötjat;
- tegutsenud vähemalt 2 aastat;
- ekspordimüügi tulu aastas vähemalt 50 000 eurot või viimase 2 majandusaasta müügitulu kasvu vähemalt 5%.

Kuna eelmainitud tingimuste täitmine ei ole seotud sellega, kas ettevõtte on piirkondlik ja tegutseb ühes kindlas piirkonnas, on arenguprogramm ehitatud üles universaalsena. Kõikidel eeltingimusi täitnud ettevõtjatel on võrdsed võimalused arenguprogrammi kanditeerida.

4. Toetusmeetme kavandamine teatud piirkondadele –

probleem, mida meede lahendab – ettevõtja ärimudeli muutus ja selle kaasnev hüppeline majandustulemuste kasv, on üle-eestiline igas piirkonnas sama. Seega ei ole õigustatud piirkondlik kavandamine.

5. Toetuse suunamine ainult turutõrkepiirkondadesse –

turutõrge on üle-eestiline. Eesti ettevõtted ei tegele strateegilise planeerimisega piisaval määral ega võta ette suuremahulisi arendustegevusi.

6. Eriprojektid ja investeeringud teatud piirkondadesse –

Ettevõtte arenguprogrammi ja tema toetusmeetmega ei toetata investeeringuid ega eriprojekte.

7. Toetusskeemi katsetamine teatud piirkonnas –

Ettevõtte arenguprogramm loodi 2015. a. Uuel SFi rahastusperioodil ei tehta ettevõtte arenguprogrammi ja tema toetusmeetmesse põhimõttelisi muudatusi, seega ei ole toetuskeemi vaja katsetada.

8. Piirkonniti erinevad toetusmäärad –

toetusmäärade seadmisel lähtuti riigiabi reeglitest. Kuna ettevõtte arenguprogrammis toetatakse 16 tegevust, millele rakendatakse 7 riigiabi liiki, on halduskoormuse vähendamiseks valitud abimääraks kõikide tegevuste ühtne kõrgeim määr, milleks on: väikeettevõtetel –45%, keskmise suurusega ettevõtetel –35%, suureettevõtetel –25%. Kui ei ole tegemist regionaalabiga, siis riigiabiga lubatust kõrgemaid toetusmäärasid ühelegi piirkonnale rakendada ei saa. Samas on arenguprogrammi eesmärgid krõbedad. Kusjuures ettevõtja peab liitkasvus arvestatuna oma valdkonnast märkimisväärselt rohkem. Vastu nii kõrgeid eesmärgi pole kindlale piirkonnale õigustatud madalama toetusmäära seadmine.

9. Teatud piirkondadele reserveeritud toetusvahendid –

Taotlemine toimub jooksva taotlusvooruna ja varasem kogemus on näidanud, et planeeritud eelarve on piisav, et taotlusvooru suurema osa struktuurivahendite perioodist avatuna hoida. Kuna toetust ei anta pingerea alusel, vaid neile, kes ületavad lävendi, ei ole ohtu, et ükski sobiv ettevõtte ja projekt jääks rahastamata. Küll on aga oluline toetuse andmisel seirata toetuse piirkondlikku jagunemist ning rakendusüksuse ja tema koostööpartnerite fookuseeritud tegevus piirkondlike ettevõtete ja üle-eestiliste ettevõtete, kellel on oluline piirkondlik mõju, leidmiseks ja programmiga liitmiseks.

10. Toetuse hindamisel piirkondlike boonuspunktide andmine –

Ettevõtte arenguprogrammi toetust saab taotleda alles peale seda kui kasvuambitsiooniga ettevõtja on ettevõtte arenguprogrammi kahes esimeses etapis arenguplaani välja töötanud ja rakendusüksus selle heaks kiitnud. Kuna arenguplaani tegevusi, sh. eelnõuga rahastatavaid tegevusi saab ettevõtja muuta, siis piirkondlikel boonuspunktidel puudub eelistusi loov mõju.

11. Piirkonniti erinev abikõlblike tegevuste loend –

Ettevõtte arenguprogramm on tulemuspõhine toetusinstrument, kus arenguplaani heakskiitmisel fikseeritakse ettevõtja lisandväärtuse ja müügitulu kasvumäär. Samas saab ettevõtja kokku lepitud tulemuse saavutamiseks ise valida sobivad tegevused ning ka selle, milliseid tegevusi ta viib ellu ettevõtte arenguprogrammi toetusmeetmega, millistele kasutab teisi riiklike või eraturu vahendeid. Lähtudes ettevõtte arenguprogrammi loogikast ei saa toetusmeetmes teha tegevuste põhiseid erisusi.

Kokkuvõtteks: meetmes puuduvad tingimused, mis takistaksid vähemarenenud piirkondade ettevõtetel ettevõtte arenguprogrammiga liitumast ja selle kaudu antud toetust taotlemast. Samas on oluline, et Eestis oleks läbimõeldud regionaalne ettevõtluspoliitika, mis hõlmaks erinevaid üksteist toetavaid tegevusi, sealhulgas kohalik huvi ja initsiatiiv kohalikke ettevõtjate ja uute investeeringute toetamiseks.

Ettevõtte arenguprogrammiga liitumine ja ettevõtte arenguprogrammi tingimused täitnud ettevõtjatele on toetuse taotlemine on pidevalt avatud ning toetust antakse rakendusüksuse poolt heaks kiidetud arenguplaani projektidele mitte pingerea vaid lävendi ületamise (st kvaliteedi) alusel, siis tõenäoliselt ei ole enamikel sekkumisvõimalustel ette näha otsest mõju toetatud projektide suhtarvu kasvule väljaspool Harju- ja Tartumaad.

Küll aga omab selget potentsiaalset mõju regionaalsete erinevuste vähendamisele kasvuambitsioonidega ettevõtjate täiendav informeerimine ja nõustamine väiksema taotlemisaktiivsusega piirkondades, kaasates selleks läbi mõeldud maakondlikud arenduskeskused ja teised maakondlikud arendusorganisatsioonid.

Selle eelduseks on rakendusüksuse ja maakondlike arendusorganisatsioonide tööjaotuse kokku leppimine. Lisaks peab rakendusüksus läbi koolituse ja nõustamistegevuse toetama maakondlike arendusorganisatsioone nende rolli täitmisel.

Selleks on plaanitud järgmised tegevused:

- Rakendusüksus korraldab toetusmeetmete infoseminari eri piirkondades või tagab kõigile potentsiaalsetele toetuse saajatele võrdse ligipääsu, kasutades selleks erinevaid digilahendusi.
- Tõhustakse koostööd maakondlike arenduskeskustega, et tagada parem regionaalne kaetus ning informeeritus ja ligipääsetavus teenustele igas maakonnas. Vajaduse korral nõustatakse maakondlikke arenduskeskusi toetuste osas eraldi.
- Jagatakse informatsiooni maakondlikele arendusorganisatsioonidele, Eesti Linnade ja Valdade Liidule.
- Rakendusüksus või -asutus tutvustab meetet Rahandusministeeriumi korraldatud maakondlikel infopäevadel ja seminaridel ning jagab informatsiooni läbi asjakohaste uudiskirjade.
- Ettevõtlike- ja innovatsiooniteadlikkuse kasvatamise käskkirja tegevuste planeerimisel ja elluviimisel järgitakse tasakaalustatud regionaalarengu põhimõtteid ning kui elluviija tuvastab tegevuste osaluses regionaalset tasakaalustamatust, siis võtab elluviija selle leevendamiseks ette täiendavaid asjakohaseid tegevusi.

Lisaks hinnatakse ettevõtja arenguplaani ja selle panust toetuse taotlemisel eraldiseisva hindamiskriteeriumiga. Toetuse taotlemisel näitab taotleja, kas ja mil moel tema projekt panustab regionaalne tasakaalustatuse tagamise. „Eesti 2035“ hindamiskriteeriumi all antakse sellele enne rahastamist hinnang. Kaks aastat pärast arenguprogrammi lõppu hinnatakse ettevõtja arenguplaaniga seatud eesmärkide, „Eesti 2035“ eesmärkide täitmist.

Toetuse andmisega seotud põhilisi indikaatoreid (kvantitatiivseid, näiteks toetuse taotlemise üldine aktiivsus, projektide maht, regionaalne jaotus, teenusepakkujate jaotus ning kvalitatiivseid, näiteks taotlejate tagasiside toetuse tingimuste, toetuse mahu ja

teenusepakkujate osas) seiratakse regulaarselt ning juhul, kui tuvastatakse toetuse andmisega seotud kitsaskohti (näiteks madal taotlemisaktiivsus, suurenenud regionaalsed erinevused, toetuse eesmärkide saavutamist takistavad toetuse tingimused), viiakse toetuse tingimustesse sisse vajalikud muudatused või kavandatakse täiendavaid teavitus- ja nõustamistegevusi. Samuti võetakse arvesse rakenduskava vahehindamise ning „Eesti 2035“ sihtidesse panustamise hindamiste tulemusi.

Panus „Eesti 2035“ näitajasse: **väljaspool Harjumaad loodud sisemajanduse koguprodukt elaniku kohta Euroopa Liidu 27 keskmisest.**

Keskkond/Kliima

Ettevõtte arenguprogrammil ja tema toetusmeetmel on positiivne mõju kliima- ja keskkonnanäesmärkide saavutamisele. Meetme raames toetatakse projekte, mis vastavad nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondade eesmärkidele. Neljast fookusvaldkonnast kolm – digilahendused igas eluvaldkonnas, kohalike ressursside väärimine, nutikad ja kestlikud energialahendused panustavad kas otseselt või kaudselt kliima- ja keskkonnanäesmärkide saavutamisse.

Nutikate ja kestlike energialahenduste fookusvaldkonna üldised eesmärgid on teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ja ettevõtluse toel toota Eestis energiat kliimanetraalselt, muuta Eesti energiakasutus tõhusamaks ja ressursisäästlikumaks ning panustada energia varustuskindluse tagamisse. Eesmärkide saavutamiseks on plaanis toetada projekte, mis arendavad olemasolevaid või uusi energiatootmistehnoloogiaid ning vajalikke komponente, näiteks tuule- või bioenergia valdkonnas. Toetatakse salvestustehnoloogiate ja komponentide ning digitaliseeritud energiasüsteemide arendamist. Lisaks toetatakse lahendusi, mis aitavad energiat säästa, näiteks energiasäästlike hoonete ehitustehnoloogiliste või nutikate ja säästlike transpordi- ja liikuvuslahenduste loomine, elektroonikakomponentide ning -süsteemide optimeerimine.

Kohalike ressursside väärimise fookusvaldkonna eesmärk on teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse toel väärimada kohalikke ressursse kestlikult, elurikkusega arvestavalt ja kõrge ressursitootlikkusega, keskendudes nii esmasele kui ka sekundaarsele toormele ning võimendades bio- ja ringmajandust. Kohalike ressursside väärimine aitab vähendada kasvuhoonegaaside heidet, mis kuluks toote transpordile. Samuti aitab fookusvaldkond kaasa ressursisäästlikkusele, kuna fookuses on tehnoloogiate ja toodete arendamine, kus kasutakse maksimaalselt ära toormeid ning tootmises tekkivaid jäätmeid. Samuti on olulisel kohal tehnoloogiate arendamine, mis aitavad tekkinud jäätmeid keskkonnasõbralikult ja ohutult käsitleda ning tootmiskõrvalsaadusi- ja jääke kasutada teisese toormena. Toetatakse ka

keskkonnasõbralike toodete ja materjalide tootmist, näiteks biopõhiste materjalide tootmist.

Fookusvaldkonna „Digilahendused igas valdkonnas“ üldine eesmärk on teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse toel luua, pakkuda ja kasutada digilahendusi igas valdkonnas, kasutada andmemajandust uute ärivõimaluste loomiseks ning kindlustada turvaline küberruum. Selles fookusvaldkonnas toetatakse muu hulgas projekte ja tegevusi, mis loovad uusi lahendusi ja tehnoloogiaid energeetikas, ehituses ja transpordis ning mille eesmärk on parendada elukeskkonda ja vähendada ressursikasutust ning täita Euroopa kliimaeesmärke. Sellisteks digilahendusteks võivad olla näiteks intelligentsed transpordisüsteemid (optimeerimine, ressursside parem kasutamine), intelligentsed tänavavalgustused, robotiseerimine ja automatiseerimine, arukad energiavõrgud.

Üldjuhul on uued tooted ja tehnoloogiad ressursisäästlikumad ja keskkonnasõbralikumad, põhjustavad vähem kasvuhoonegaaside heidet ja jäätmeid ning kasutavad tootmisel tekkivaid jäätmeid.

Lisaks on ettevõtte arenguprogrammi ja selle toetusmeetme üks alaeesmärke aidata ettevõtjal oma ambitsioonika arenguplaani elluviimise kaasabil rakendada senisest kõrgemat lisandväärtust loovat ning keskkonna- ja kliimaeesmärke arvestavat ärimudelit.

Nimetatud alameesmärk on seotud eraldiseisva hindamiskriteeriumiga, kus hinnatakse arenguplaani panust ettevõtja kestlikkuse eesmärkide saavutamisesse.

Panus „Eesti 2035“ näitajasse:

- 1) ressursitootlikkus;**
- 2) kasvuhoonegaaside netoheide CO₂ ekvivalentides.**

Majandus- ja infotehnoloogiainistri ...määruse nr...
„Ettevõtte arenguprogrammi toetus“
seletuskirja lisa 2
„Ei kahjusta oluliselt (DNSH) analüüs

Rakenduskava DNSH analüüsi (lk 15–16)³ järelendus oli, et meetmel 21.1.1.1 „Ettevõtete TAI-mahukuse ja teadmussiirde võimekuse suurendamine“ ei ole potentsiaali oluliselt kahjustada ühtegi kuuest keskkonnaeesmärgist.

Käesoleva määruse alusel antava toetuse DNSH analüüs on lisaks esitatud järgmises tabelis:

Kas meede võib potentsiaalselt kahjustada keskkonnaeesmärke	Jah	Ei	Põhjendus
Kliimamuutuste leevendamine		×	Otsene negatiivne mõju puudub. Uute teenuste ja toodete arendamine võib teatud määral tuua kaasa kasvuhoonegaaside heite tõusu, mis tuleneb kohapeal uute toodete tootmisest või teenuse kasutamisest. Samas, nagu lisa 1 on esitatud, toetab enamik nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondi selliste toodete, teenuste ja tehnoloogiate arendamist, mille eesmärk on vähendada majandustegevuse põhjustatud kasvuhoonegaaside heidet.
Kliimamuutustega kohanemine		×	Otsene negatiivne mõju puudub. Uute toodete, teenuste ja tehnoloogiate arendamine, uute protsesside arendamine ja kasutuselevõtt aitab arvestada kliimamuutustega kaasnevate muutustega juba arendustöö käigus, arendades välja ja võttes kasutusele juba sellised tooted, teenused, tehnoloogiad ja protsessid, mis on arendatud kliimamuutusi arvestavateks. Lisaks on ettevõtte arenguprogrammi üks alaeesmärk aidata ettevõtjatel välja töötada ja tööle rakendada lisandväärtust loov ja keskkonna eesmärke arvetav ärimudel. Kliimamuutused ja nendest lähtuvad muutused mõjutavad nii ettevõtete kui ka nende valdkondade toimimis- ja tegevusmudeleid.
Vee- ja mereressursside säästev kasutamine ja kaitse		×	Otsene negatiivne mõju puudub. Uute teenuste ja toodete arendamine lähtub ressursisäästlikkusest. Nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondades on samuti välja toodud, et läbivaldt toetatakse

			tegevusi, mis aitavad kaasa ressursside säästlikumale kasutamisele.
Ringmajandus, sh jäätmetekke vältimine ja kaitse		×	Meetmel on otsene positiivne mõju ringmajandusele ning jäätmetekke vältimisele ja kaitsele. Nutika spetsialiseerumise fookusvaldkonna ressursside väärimdamise üheks alamtegevuseks on teise toorme ja jäätmete väärimdamine. Alamtegevuse eesmärk on teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse toel väärimdada kohalikke ressursse kestlikult, elurikkusega arvestavalt ja kõrge ressursitootlikkusega, keskendudes nii esmasele kui ka sekundaarsele toormele ning võimendades bio- ja ringmajandust.
Reostuse vältimine ja kontroll (õhk, vesi ja maapind)		×	Otsene negatiivne mõju puudub. Uute toodete ja teenuste arendamine aitab vähendada reostuse võimalusi, samuti on fookusvaldkondade teekaartide koostamisel välja toodud ühe fookusteemana tehnoloogiate arendamine, mida kasutatakse õhu, vee ja maapinna seiramiseks.
Bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitse ning taastamine		×	Otsene negatiivne mõju puudub. Nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondade eesmärkide ja toetavate tegevuste valimisel lähtud on põhimõtetest, et loodavad tehnoloogiad, tooted ja teenused peavad toetama bioloogilist mitmekesisust, ökosüsteemi kaitset ja taastamist.

Kokkuvõtteks, DNSH ja kliimakindlus on analüüsitud rakenduskava koostamise käigus. Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021–2027 raames tehtud analüüs põhimõtte „ei kahjusta oluliselt“ kohta, et meede põhjustaks olulist kahju keskkonnamärgidele, toetatavad tegevused pigem arvestavad ja panustavad kliima- ja keskkonnamärgide saavutamisse. Selle tõttu puudub vajadus kehtestada täiendavaid leevendusmeetmeid.